

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

Sociální sítě v životě žáků 1. stupně ZŠ

Vypracovala: Markéta Helebrantová
Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, Ph.D.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 31. března 2020

.....

Markéta Helebrantová

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat své vedoucí práce, PhDr. Martě Franclové, Ph.D., za cenné rady při zpracovávání práce a mé rodině za podporu, kterou mi dávala po celou dobu studií.

Dále bych chtěla poděkovat všem dotazovaným za ochotu se mnou spolupracovat.

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o sociálních sítích a jejich vlivu na život žáků 1. stupně základní školy. Cílem práce je zmapovat, jak mohou být sociální sítě žákům prospěšné, popřípadě, jestli mají negativní dopad na sociální vztahy a komunikaci mezi žáky. Diplomová práce je rozdělena do dvou částí.

V teoretické části se zaměřuji na psychický a emoční vývoj dítěte na sklonku mladšího školního věku. Zabývám se rolí výchovy dítěte v kontextu užívání sociálních sítí. Uvádím příklady nejčastěji používaných internetových sociálních sítí a jejich pozitiva i negativa ve vztahu k žákům 1. stupně základní školy.

Praktická část navazuje kvalitativním zpracováním polostrukturovaných rozhovorů s žáky 5. ročníku základní školy. Snahou je popsat, jak sociální sítě ovlivňují život žáků, čemu se nejraději na sociálních sítích věnují, jakým způsobem komunikují a dále, jakým způsobem žáci tráví volný čas, pokud nejsou na internetu. K výběru participantů byla použita metoda prostého záměrného výběru. Získaná data byla vyhodnocena pomocí metody vytváření trsů. K ověření výzkumu byla použita forma e-mailového rozhovoru s rodiči, kteří zodpověděli mé otázky.

Z výzkumu plyne 6 trsů, které se ukázaly jako společné ve výpovědích participantů. Jedná se o následující trsy; čas strávený na sociálních sítích; motivace k založení účtu na sociální síti; zábava na sociálních sítích; forma komunikace s přáteli; rizika na sociálních sítích; volný čas žáků.

Z výsledků vyplývá, že žáci na sociálních sítích tráví až dvě hodiny denně, oblíbenou činností je sledování videí ostatních uživatelů. Žáci jsou dostatečně informováni o možných rizicích spojených s užíváním sociálních sítí. Většina žáků upřednostňuje osobní kontakt před online komunikací.

Diplomová práce může být využita jako informační materiál pro rodiny s dětmi a pedagogické pracovníky. Též může být inspirací školám, které mohou pořádat besedy, projektové dny a jiné aktivity zaměřené na podporu sociálních vztahů mezi žáky.

Klíčová slova

sociální sítě, žáci, základní škola

Abstract

My diploma thesis focuses on social networks and their influence on primary school children. The aim of the thesis is to find how social networks can be beneficial for students, or on the contrary whether they have any negative impacts on relationships and communication between pupils. The thesis is divided into two parts.

In the theoretical part I focus on the mental and emotional development of younger school-age children. I put raising children to the context with using social networks. I present examples of the most frequently used Internet social networks and their pros and cons for primary school pupils.

The aim of the practical part is to describe how social networks affect lives of pupils, what they prefer to do on the Internet, how they communicate and also what they do in their leisure time when they are not on the Internet. I selected the participants by using the simple deliberate selection method. The obtained data were evaluated using the bunching method. To verify the research. I had an email interview with parents and they answered my questions.

The research reveals 6 clumps, which proved to be repeated in the statements of the participants and they are: time spent on social networks, motivation to open an account on a social network, social media entertainment, form of communication with friends, risks of social networks, pupil's free time.

The results show that pupils spend up to two hours a day on social networks. A popular activity is watching other users' videos. Pupils are sufficiently informed about possible risks connected with the use of social networks. Most students prefer face-to-face contact over online communication.

The diploma thesis can be used as an informational material for families with children and pedagogues. It can also be an inspiration to schools, which can organize discussions, project days and other activities aimed at promoting social relationships between pupils.

Keywords

social networks, pupils, elementary school

Obsah

Úvod.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Teorie výchovy.....	10
2. Rodina, škola a výchova.....	11
3. Motivace k efektivnímu využití volného času.....	12
4. Komunikace	15
4.1 Přirozená komunikace	15
4.2 Komunikace online.....	16
5. Sebepojetí dítěte.....	18
6. Identita	19
6.1 Identita člověka.....	19
6.2 Virtuální identita	20
7. Dítě a internet.....	20
8. Děti online.....	21
9. Sociální sítě	23
Definice sociální sítě	23
Facebook	24
Twitter	25
YouTube.....	26
TikTok	27
Význam sociálních sítí	28
10. Výhody sociálních sítí.....	28
Propojení	28
Informovanost	28
Obsah	29
Propagace.....	29
11. Nevýhody sociálních sítí	29
Psychologický vliv	29
Kyberšikana.....	29

Hackeři	30
Ohrožení na životě	30
Fake News	30
PRAKTICKÁ ČÁST	
12. Cíl práce a výzkumné otázky	31
12.1 Cíl práce.....	31
12.2 Výzkumné otázky	31
13. Metodika	32
13.1 Použité metody a techniky sběru dat	32
13.2 Výzkumná strategie	32
13.3 Výzkumný vzorek.....	33
Charakteristika účastníků výzkumu	33
13.4 Etika výzkumu	36
14. Výsledky	37
14.1 Výsledky rozhovorů.....	37
14.2 Výsledky rozhovorů s rodiči.....	50
15. Diskuze	59
15.1 Diskuze výsledků.....	60
16. Závěr	65
17. Použitá literatura	67
18. Přílohy.....	71

Úvod

Tato práce pojednává o sociálních sítích, které jsou v současné době velmi populární, a jejich vlivu na žáky 1. stupně základní školy. Internetové sociální sítě se několik let promítají do životů nás všech a více či méně ovlivňují nás a vnímání okolního světa. Čas, který trávíme v čekárně a dopravních prostředcích si krátíme surfováním po internetu, píšeme si s přáteli na Messengeru, sledujeme novinky na Facebooku. Své pocity, postoje a úspěchy již nesdílíme jen s nejbližšími přáteli, ale stále častěji je zveřejňujeme na Facebooku, Instagramu a dalších sociálních sítích.

Sociální sítě mají dozajista své výhody. Patří mezi ně neustálá propojenost s rodinou, přáteli a dalšími známými i neznámými lidmi. Sociální sítě nás neustále zásobují nejrůznějšími novinkami ze země i ze světa a zároveň i my můžeme sdílet s kýmkoli cokoli, zejména fotografie a videa.

Žáci a dospívající se pomocí technologií snaží propojit s dalšími lidmi, chtějí se stát součástí většího světa, začlenit se do sociálních skupin se stejnými nebo podobnými zájmy a zajistit si svobodu. V dospělých může tato forma socializace vyvolávat jistou nedůvěru, se kterou dříve sledovali zapojování se dospívajících do společenského života v parcích, obchodních centrech a na dalších místech, kde se mládež schází. Sociální sítě nejsou pouze doménou dospělých, ale i dětí. Jsou to právě ony, děti, na které mohou mít sociální sítě i přes nesporné výhody, neblahý vliv zejména v oblasti emocí a socializace mezi vrstevníky.

Pohybují se mezi dětmi deset let, z toho šest let ve školství. V průběhu této doby pozorují, že děti své volné chvíle, ať už jde o přestávku ve škole nebo polední klid na letním dětském táboře, tráví stále častěji na svých mobilních telefonech. Virtuální svět je pro děti bezpochyby natolik atraktivní, že jim už přirozený svět, běžný kontakt s kamarády a dětské hry nepřijdou dostatečně zajímavé.

V současné době mají děti na výběr ze široké škály zájmových útvarů a kroužků. Jejich volný čas je tedy často organizovaný, ale jak se dnes děti zabaví, pokud mají volnou chvíli? Pravděpodobně se uchýlí k zábavě na internetu. Dle měsíčníku Českého statistického úřadu tráví čas na internetu třetina dětí a mládeže, a to až čtyři hodiny denně. (Hykyšová, 2019) Z tohoto důvodu je důležité, aby byly rodinám a školám nabídnuty možnosti, jak děti motivovat ke smysluplnému využití volného času. Proto jsem se v této diplomové práci zaměřila na mladší žáky

základní školy a snažila se zmapovat, jak sociální vnímají, v čem jim mohou být prospěšné nebo naopak škodlivé.

Cílem práce je zmapovat zkušenosti dětí se sociálními sítěmi, prozkoumat motivy k založení profilu na sociální síti, zjistit, kolik času věnují pobytu na těchto internetových sociálních sítích a v neposlední řadě získat informace o tom, jak děti tráví svůj volný čas, pokud nejsou právě online.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část pojednává o teorii výchovy a správném psychickém a emočním vývoji jedince. Líčím, jak lze děti motivovat k efektivnímu využití volného času. Definuji, co znamená pojem sociální síť, uvádím příklady těch nejoblíbenějších mezi žáky základní školy. Popisuji výhody a nevýhody užívání sociálních sítí.

Praktická část navazuje kvalitativním zpracováním polostrukturovaných rozhovorů s žáky 5. ročníku základní školy v Českých Budějovicích, kteří tvoří výzkumný vzorek pro tuto práci. Snahou je popsat, co sociální síť žákům přináší, jak je ovlivňují.

Diplomovou práci jsem vypracovala na základě odborné literatury k tématu internetových sociálních sítí. Dále jsem využila internetové zdroje a sběr dat z mého výzkumu.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Teorie výchovy

V kontextu užívání sociálních sítí je podstatné zmínit, jak by měla výchova dětí v ideálním případě vypadat a jak v dětech probouzet zájem o vnější svět takovým způsobem, aby později zcela nepropadly sociálním sítím.

Dle Strouhala (2013) jsou právě zájmy tím, co určuje formování dítěte a úspěšnost v budoucím životě. Již od počátku evropských dějin výchovy je hlavním záměrem vzbuzení zájmu o skrytou, nepřítomnou, avšak rozhodující pravdu. Podmínkou účinné výchovy je zájem. Z nezájmu plynou problémy, s nimiž se v dnešní výchově můžeme setkat.

Nebezpečí ovšem nespočívá pouze v nevhodných zájmech dítěte, ale v úplné absenci zájmů. Škodlivé zájmy dítěte je možné přeorientovat na lepší, efektivnější. Pokud dítěti chybí zájem a není rozvinuta vnímavost, jež by později přerostla v chápavost, pokud by byla situace vážnější, je pro dítě neřešitelná.

V dětech by měl být podněcen zájem o jiný svět, než je všudypřítomná realita a učinit ho zodpovědným za tento svět, otevřít ho novým možnostem a světu kultury.

Cílem výchovy má být bytost otevřená pro potřeby své i společenské, vybavená schopností chápat potřeby nikoli pouze biologicky, ale i psychosociálně. Člověk tvůrčí potlačí svou potřebu ve prospěch estetické a mravní kvality. (Strouhal, 2013)

Dle Skarupské (2016) je klíčovým prvkem ve výchově působení na rozlišnost, prohlubování a obohacování citového života. Přizpůsobivost k jeho vnějším projevům. Dítě musí pochopit vztah k sobě samému, k lidem a k okolní realitě. Rozvíjí vzorce emočních reakcí.

Nejdůležitější je citová výchova v raném dětství, kde se tvoří základ člověka a provází ho po celý život. Citová výchova je propojena s výchovou mravní. Cílem mravní výchovy je bytost nezávislá, svobodná a zodpovědná, jednající mravně na základě svého vnitřního přesvědčení a v souladu se společenskými mravními normami. Zásadním prvkem rozvoje sociální zručnosti je duševní hygiena.

Podstatnou součástí vývoje jedince je také estetická výchova. Pěstování citových vztahů k lidem, přírodě, věcem a k prožívání krásy. Chápání a prolínání

uměleckého ztvárnění skutečnosti a vlastní umělecká tvorba.

Máme určité podmínky výchovy, které jsou vnější a vnitřní. Za vnější považujeme sociální a přírodní podmínky, za nichž výchova probíhá a za vnitřní považujeme dostatečnou psychickou a emoční úroveň vychovávaného jedince.

Na výchovu jedince mají vliv tři aspekty. Dědičná dispozice, prostředí a výchova. Vztah dítěte k prostředí vychází z toho, že je osobností, na kterou působí blízké sociální prostředí (rodina, vrstevnická skupina, školní třída, zájmové skupiny), dále lokální prostředí (obec, město, kde žije) a společnost s jejími institucemi, kde hrají důležitou roli masmédia.

Výchova probíhá za předpokladu působení vychovávajícího na vychovávaného. Ti jsou ovlivněni obsahem výchovy, prostorem a časem, ve kterém výchova probíhá. Ve výchově působí biologické podmínky (dědičné faktory, zdravotní stav) a vnější podmínky (prostředí).

Podmínky psychické označují úroveň psychických procesů a vlastností vychovávaného (vlohy, schopnosti, nadání, talent, emoční inteligence a vlastnosti).

Sociální prostředí vychovávaného jedince je významnou součástí výchovného procesu. Na jedince působí rodina, přátelé, vzory, hodnoty, tradice, zvyky, životní styl a politika. (Skarupská, 2016)

2. Rodina, škola a výchova

V životě dítěte je velmi významný vliv rodiny. To, jak tráví rodina společný čas, jaké má záliby, čím se zabývá a jak s dítětem komunikuje, předurčuje, jakým směrem se bude dítě dále ubírat. Pokud nejsou uspokojeny sociální vztahy v rodině, dítě se může začlenit do nevhodné skupiny vrstevníků, bude vyhledávat pochybnou zábavu, nebo bude trávit nepřiměřeně mnoho času na internetu a jeho sociální vývoj bude omezený.

Dle Vágnerové (2012) se vědomí rodinné identity utváří již v předškolním věku. V tomto období je rodina nejdůležitější sociální skupinou, s níž se dítě identifikuje. Později více záleží na příslušnosti k vrstevnické skupině, což může být třída nebo skupina, jež sdílí stejné zájmy. Zejména zájmy formují osobnost dítěte.

V současné době hrají sociální sítě klíčovou roli v životě žáka, ale je vhodné, abychom tyto aktivity usměrňovali a nabízeli dětem i jiné alternativy trávení volného času. Především rodina může zásadním způsobem ovlivnit zájmy dítěte.

V rámci socializace je pro dítě ve školním věku důležitý zvláště vstup do školy. Dítě se odklání od výlučného vlivu rodiny a podřizuje se instituci, jež představuje hodnoty a normy, jež jsou blízké střední a vyšší vrstvě společnosti.

Škola dává žákům možnost připravit se na pozdější profesní život a již během školní docházky si potvrzuje předpoklady pro budoucí profesní roli. Úspěch či neúspěch zpravidla předurčuje pozdější společenské zařazení a dítě si ve škole osvojuje žádoucí dovednosti a způsoby chování.

V tomto období si dítě buduje nové vztahy s lidmi mimo svou rodinu a v rámci sociálních skupin získává také jiné role a s nimi spojené postavení.

Nejbližší sociální skupiny dítěte v tomto věku jsou:

- 1) Rodina, která představuje základní sociální a emoční zázemí a ovlivňuje dítě. Klade nároky na školní výkon a ten také hodnotí.
- 2) Škola, která je významnou institucí a umožňuje žákův rozvoj sociálně požadovaných kompetencí a způsobů chování. Ve škole se také žák setkává s případnými prvními neúspěchy a překážkami, které se zároveň učí překonávat a vyrovnávat se s nimi.
- 3) Vrstevnická skupina, která dítěti umožňuje rozvoj dalších důležitých vlastností a dovedností, s nimiž se v soužití s dospělými nesetká. S vrstevníky se dítě ztotožňuje, představují pro něj dostupný model chování. Dítě se může srovnávat a snažit se dosáhnout podobné nebo stejné úrovně, zároveň se učí řešit konflikty ve skupině. (Vágnerová, 2012)

3. Motivace k efektivnímu využití volného času

Přejeme-li si, aby děti trávily svůj volný čas efektivně a sociální sítě jim sloužily jako pomocník a prostředek pro rychlé spojení s přáteli, podívejme se, jak lze děti motivovat k hodnotnému trávení volného času.

Dle Manniové (2004) se rodina významně podílí na tom, jak dítě tráví svůj volný

čas a jaký životní styl preferuje. Rodina má přispívat ke kvalitnímu trávení volného času a vychovávat. Zároveň se podílí na hodnotové orientaci, formování názorů a postojů dítěte a jeho vývoji. Vyjma rodiny se na výchově dětí podílí další činitelé, jako jsou učitelé, přátelé, vrstevníci, zájmové skupiny, vedoucí těchto skupin a další.

V rodině děti volnočasové chování uskutečňují nápodobu chování rodičů a prostřednictvím účasti na aktivitách rodiny. Může se jednat o společenské hry, oslavy, setkání s příbuznými, návštěvy kulturních zařízení, společné vycházky, výlety, dovolené apod. Rodina může působit na dítě prostřednictvím společných zájmových sportovních, uměleckých, přírodovědných nebo zábavných činností. Jestliže dítě vyrůstá v takto podnětné rodině, pravděpodobně samo bude vyhledávat takové vrstevníky, kteří mají podobné zájmy. Dítě pak samo bude chtít vstoupit do dalších výchovných prostředí, jako je tým kolektivního sportu, sdružení na ochranu přírody nebo soubor umělecké tvořivosti.

Nežádoucí je ovšem nápodoba životního stylu, která představuje nicnedělání a nudu, konzumní způsob života nebo vysloveně protispolečenské aktivity. (Manniová, 2004)

Dle Pávkové (2011) může dlouhodobý nedostatek smysluplného využití volného času vést k nespokojenosti dítěte a může být zdrojem nežádoucích projevů chování. Dalším nebezpečím pro dítě může být rodina, kde se vyskytuje kriminální chování, alkoholismus, nízká úroveň mravních a etických hodnot. Nedostatek citových podnětů, společných zážitků v rodině a absence času věnovaného dítěti.

Volný čas děti v posledních letech tráví jiným způsobem, než tomu bylo dříve. To je zcela přirozené. Dříve si děti musely vystačit s tím, co měly k dispozici a nebylo toho mnoho. Trávily více času v přírodě, měly méně hraček, více reálných sociálních kontaktů s vrstevníky a žádné digitální technologie. Dnes je tomu jinak. Děti mají na výběr z nepřeberného množství hraček, zájmových útvarů a na výchově se podílí všudypřítomné digitální technologie. Televize, počítače, notebooky, tablety, chytré telefony aj. Nárůst online aktivit je zjevný a viditelný. Ačkoli je dnes čas trávený na sociálních sítích téměř nezbytnou součástí života mládeže, podívejme se, jak můžeme mladistvé motivovat k efektivnějšímu trávení volného času.

Během 19. století vznikala organizovaná výchova ve volném čase. Cílem bylo zařadit volný čas dětí a předcházet možnému negativnímu vývoji jedince.

Dle Pávkové (2011) lze v dnešní době definovat čtyři hlavní funkce výchovy ve volném čase.

- 1) Výchovně vzdělávací – rozvíjí znalosti, dovednosti a pozitivní osobnostní vlastnosti
- 2) Zdravotní – vytváří podmínky ke zdravému životnímu stylu
- 3) Sociální – vyrovnává nestejně materiální i sociální podmínky a zajišťuje péči o děti, když nejsou rodiče doma
- 4) Preventivní a rozvojová – předchází výskytu sociálně-patologických jevů a rizikového chování

Děti na rozdíl od dospělých nemají vypracované způsoby trávení volného času, nemají dostatečný rozhled, aby si mohly zodpovědně vybrat podle svých zálib.

Ideálně se v rodině zpočátku zajišťuje vhodné naplnění volného času. Později a s narůstajícím věkem dítěte, ovšem není možné trávit veškerý volný čas s dítětem. Proto je vhodné na děti ve volném čase působit tak, aby byly naplněny veškeré funkce volného času. (Pávková, 2011)

Výzkumy tvrdí, že čím aktivnější a naplněnější je volný čas dětí, tím kvalitnější je jejich duševní zdraví. (Fawcett, Garton a Dandy, 2009) Některé výzkumy ovšem uvádí, že organizované aktivity nejsou tak významné jako spíše osvojené pozitivní vzorce chování jedince. (Mancini a Huebner, 2004)

Významný vliv na motivaci dětí k efektivnímu trávení volného času mají také vedoucí nejrůznějších volnočasových aktivit. Svou činností a interakcí s členy skupiny vytváří prostředí, které pozitivně působí samo o sobě a vedoucí osoba dále ovlivňuje děti svým osobním příkladem, dokáže naučit a motivovat k účelnému způsobu trávení volného času. (Hofbauer, 2011)

4. Komunikace

4.1 Přirozená komunikace

Jelikož jsou sociální sítě využívány zejména kvůli komunikaci mezi žáky a lidmi obecně, a z tohoto důvodu také vznikly, je žádoucí říci něco o přirozené a zdravé komunikaci, nejdříve bez využití digitálních technologií, avšak důležité pro budoucí chování, jednání a komunikaci na těchto internetových sociálních sítích.

Zdravá, kvalitní komunikace je také nazývána komunikací funkční. Je v protikladu s komunikací dysfunkční, kde se jedná o pomluvy, lhaní, simulace apod. Psychologové a psychiatři považují zdravou komunikaci za prvořadně důležitou podmínku osobnostního optima. Dokonce lze říct, že je upřednostňována před sociálními podmínkami existence a profesní spokojeností. (Křivohlavý, 1977)

Dle Vybírala (2009) bychom měli dbát, již v útlém věku dítěte, na správné vyjadřování a komunikaci pro budování zdravých mezilidských vztahů. V ideálním případě by mělo být dítě schopno reagovat pohotově. Časté odkládání reakcí a únikové tendence vedou k poruchám momentálního kontaktu i vztahu. Důležité je přizpůsobení se slovníku a repertoáru druhého. Není žádoucí být za každou cenu „svůj“, takové chování by mohlo vypadat neslušně a mluvčí tím projevuje jakýsi nezájem o druhého. Důležitým kritériem zdravé komunikace je kontakt z očí do očí. Tím dáváme druhému najevo, že máme zájem o to, co říká. Humor v dialogu napomáhá lépe fixovat komunikované obsahy, ovšem i zde je nutné nakládat s humorem opatrně. Nevhodné, vulgární a jízlivé žerty mohou mít zcela odlišný vliv na komunikaci a vztah s druhou osobou. Pokud komunikujeme zdravě, měl by být hovor „otevřený“, schopný dalšího vývoje účastníků komunikace. Zdravá komunikace tedy ani nebrzdí ani neomezuje v emočním a poznávacím vývoji. Je zde uplatňována tolerance a empatie. Neméně důležitým aspektem zdravé komunikace je tzv. pozitivní komunikace. Téměř každý negativní výrok lze formulovat tak, aby zněl pozitivně. Pokud se v dialogu vyvarujeme obviňování, kárání a kritizování, máme mnohem větší šanci na úspěšný vztah s druhým.

Shrneme-li rysy zdravé komunikace, jsou to především tyto. Mluvčí je pozitivní, věří si a dokáže být empatický, vstřícný, ale i neústupný. Umí pracovat na tvorbě

kompromisu, hodnotí teprve po vyslechnutí celé informace. Je otevřený změnám a rozmanitosti názorů. Neodbíhá od tématu. (Vybíral, 2009)

Tyto vlastnosti zdravé komunikace jsou ideální. My sami bychom tedy měli jít dětem příkladem a komunikovat s lidmi na takové úrovni, aby byly naše sociální vztahy úspěšné.

4.2 Komunikace online

Výše jsme si přečetli o přirozené komunikaci mezi lidmi a jak již bylo řečeno, mnohé z těchto kvalit mezilidské komunikace se mohou promítat do online komunikace. Co si ovšem můžeme představit pod online komunikací?

Online komunikace je jednou z věcí, které internet světu přinesl. Komunikace na internetu je v mnoha ohledech snazší než komunikace přirozená. Je zde absence přímého kontaktu s osobou, a z toho vyplývající eliminace nepříznivých projevů komunikace. V dnešní době je tato forma výměny informací běžná a jen málo kdo se neseťkal s jakoukoli podobou online komunikace. Komunikace přes internet se zkracuje, zjednodušuje, emoce vyjadřujeme „gify“ a „emotikony“. Ovšem nemáme možnost sledovat další osud námi podaných zpráv. S tím souvisí jistá rizika, a proto bychom měli být maximálně obezřetní při sdělování osobních dat a materiálů přes internet.

Dle Vybírala (2009) je online komunikace obohacující nebo škodlivá. Využívání internetu ke komunikaci může mít dopady na kvalitu řeči a myšlení (ochuzování a sužování slovní zásoby, anglikanismy, roztěkanost apod.). Na druhou stranu umožňuje online komunikace informační dostupnost, interaktivnost a rychlost předávání zpráv.

Vezmeme-li v potaz výše uvedené kvality komunikace v reálném prostředí, mnoho z nich se do online komunikace nepromítne. V běžném životě s lidmi hovoříme a užíváme všech pěti smyslů (sluch, zrak, hmat, čich, chuť). Sluch je nejdůležitější pro porozumění významu sdělované skutečnosti. Zrak přináší komunikaci důležité informace o podané zprávě. Hmat je významnou součástí komunikace nejen v partnerských vztazích, potřesení rukou, objetí apod. Také čich a chuť se promítá do komunikace mezi lidmi. Doposud žádné zařízení není schopno přenášet vůně či chutě po síti. (Vybíral, 2009)

Dle Šmahela (2003) můžeme hovory prostřednictvím sociálních sítí rozdělit na synchronní a asynchronní. V synchronní komunikaci jsou oba uživatelé připojeni na síť ve stejný okamžik. Zpráva, kterou napíšeme se příjemci zobrazí ihned a řadíme sem například chaty, diskusní skupiny apod. Asynchronní komunikace nevyžaduje současnou přítomnost obou uživatelů. Pokud pošleme zprávu, příjemce si ji může přečíst až po připojení na síť. V obou případech máme ovšem určitý čas na rozmyšlenou, který je v běžné konverzaci o hodně kratší.

Zamyslíme-li se nad prostředím komunikace, je zřejmé, že v online komunikaci také fyzicky nesdílíme společný prostor s osobou, s níž mluvíme. Ve většině případů se jedná o okno otevřené na obrazovce monitoru. Pokud nevíme, s kým hovoříme, jedná se o neosobnost virtuální komunikace, která je vnímána jako negativní, ale někteří tuto skutečnost mohou považovat spíše za pozitivum. Uživatelé sociálních sítí mohou být anonymní a své názory vyjadřovat bez zábran.

Absence emocí v hovoru je dalším úskalím online komunikace. I v tomto případě ovšem existují protichůdné názory uživatelů. Jsou tací, jenž si myslí, že emoce sdělí lépe pomocí „emotikonů“ neboli „smajlíků“. Ve většině případů ale převládá názor, že emoce nejlépe vystihne mimika a gesta mluvčího v rozhovoru z očí do očí.

V online komunikaci se mohou stírat rozdíly ve vztazích komunikujících osob. Online hovor osob v určitém vztahu (matka – syn, šéf – podřízený) je symetričtější a méně ovlivněn věkem, dominancí či agresivitou. Ve virtuálním světě se můžeme bavit obdobným způsobem s přítelem stejně jako s nadřízeným. Můžeme být bezprostřední, otevření, vyhýbáme se nepříjemným situacím jako je hlasité kárání ze strany nadřízeného či rodiče. Mladiství bývají více sebevědomí ve vyjadřování.

Je důležité zmínit i systémový rámec komunikace. Jiným způsobem budeme komunikovat v prostředí třídy s vrstevníky nebo s rodinnými příslušníky. Pokud si budou v pokoji povídat dva dospívající, pravděpodobně se hovor změní, když vstoupí do pokoje rodič. Ovšem v online prostředí je možné hovor s druhým vést anonymně a soukromě i za přítomnosti dalších osob v místnosti. Nemusíme šeptat nebo se jinak omezovat, aby ostatní nevěděli, o čem se s druhou osobou bavíme. Zajímavou součástí vztahového rámce v online prostředí je také poznávání dalších lidí. Uživatelé internetu si o člověku, s nímž komunikují, nedělají obrázek dle toho, jak vypadá nebo toho, co má na sobě, nýbrž dle jeho zájmů. Především zájmy jsou jakýmsi virtuálním „oblečením“ člověka.

Jazykové prostředky, které se v online komunikaci využívají, mají velkou vypovídající hodnotu jak o sdělované skutečnosti, tak o mluvčím samotném. V angličtině se vytvořily nejrůznější zkratky, které se promítají i do českého jazyka a běžně je užívají mladí ve svých zprávách. Také čeština má své zkratky pro vyjádření některých slovních spojení, například nz (nemáš zač), tjn (to jo, no). Slovní zásoba je ochuzena, interpunkční znaménka omezena. Emoce se vyjadřují pomocí „emotikonů“, což jsou interpunkční znaménka, číslice a písmena poskládané nejrůznějšími způsoby a každý emotikon vyjadřuje jinou emoci. Emotikony používáme tehdy, pokud chceme vyjádřit ke sdělovanému obsahu i emoci. Problém může být u pochopení informace druhou osobou. Pokud ten, s kým komunikujeme, užívá tentýž emotikon v jiném smyslu, mohlo by dojít k nedorozumění. (Šmahel, 2003)

5. Sebepojetí dítěte

V kontextu užívání sociálních sítí je nezbytné zmínit sebepojetí dítěte. To, jak se žák vnímá, jaký má vztah k sobě samému předurčuje také chování na sociálních sítích. Rozvoj zdravého sebepojetí může eliminovat rizikové chování na těchto sítích.

Dle Vágnerové (2012) sebepojetí představuje to, kým se dítě cítí být, jaký je subjektivní obraz jeho osobnosti. To je faktor, který ovlivňuje chování, jednání a směřování dítěte. Má význam pro budoucnost a předurčuje, o co se bude dítě snažit, jakou pozici v životě získá. Dětské sebepojetí vychází ze zkušenosti se sebou samým. Děti zkušenosti zpracovávají na úrovni odpovídající jejich emoční zralosti a způsobu uvažování. Na sebepojetí žáka mají vliv názory a postoje ostatních lidí, zejména autorit, které školák nekriticky akceptuje. Přijímá je jako nezpochybnitelnou danost. Náзор autorit se projevuje nejen ve vztahu k aktuálním výkonům, ale i očekáváním do budoucnosti, ovlivňuje žákovu představu o tom, co je žádoucí.

Kolem sedmého roku života dítě začíná uvažovat o tom, co si o něm ostatní lidé myslí a z jakého důvodu. Emoční přijetí autority je pro žáka žádoucí, dodává mu zdravou sebedůvěru a podporuje sebeúctu. Později nabývá na významu přijetí žáka ve vrstevnické skupině a jeho postavení v ní. Dítě si uvědomuje svou odlišnost od

ostatních, a tím i své přednosti i nedostatky. Stává se sebekritičtější. Významná je školní třída. Osmileté děti jsou schopné posuzovat realitu z více hledisek, novým způsobem. V devíti letech se hodnotí nejen ve srovnání s vrstevníky, ale i ve vztahu k zvnitřněným standardům, které vycházejí z názorů a požadavků ostatních lidí. Pro dítě je důležité hodnocení vrstevníků a také názor celé skupiny, v níž se žák pohybuje. (Vágnerová, 2012)

Ovšem stále je to rodinné prostředí, které nejvýznamněji formuje vývoj jedince. Rodinné prostředí působí na základní psychické, fyzické a sociální charakteristiky dítěte. Ovlivňuje jazykovou a komunikační kompetenci dítěte, dále jeho kognitivní a emoční vývoj. Nemalý význam pro rozvoj dítěte má také sociokulturní úroveň rodiny a vzdělání rodičů, jež pak utváří představy o budoucím životním stylu a profesi. (Škrabánková, 2004)

6. Identita

6.1 Identita člověka

Identita je dalším hlediskem, které je třeba zmínit v souvislosti s užíváním sociálních sítí. Identita je totožnost, prostřednictvím níž se žák prezentuje na internetu. Prozrazuje, jak vnímá sám sebe ve virtuálním prostředí. Předně se podívejme, co identita znamená a jak se prolíná do virtuálního světa.

Identita je z psychologického hlediska podle Adamse (1998) „kontinuálním prožíváním totožnosti sebe sama, jeho ztotožněním se s životními rolami a prožíváním příslušnosti k větším či menším společenským skupinám“.

Identita nám poskytuje vztažný rámec pro porozumění toho, kdo jsme, usměrňuje naše cíle, závazky a hodnoty. Posiluje harmonii mezi hodnotami, názory a závazky. Pomocí identity zkoumáme vlastní možnosti.

Někteří autoři mluví o „mnohostranném já“, což je psychologický model moderního způsobu života, kdy může člověk působit v různých společenských rolích zároveň. To ale může vést k tomu, že si lidé neumí vytvářet smysluplné a dlouhodobé vztahy vůči druhým a sobě samým. Komunikace prostřednictvím elektronických médií podporuje toto „mnohostranné já“, což může být úskalím

moderního pojetí identity. (Adams, 1998)

Dle Bačové (1996) člověk musí o svou identitu aktivně bojovat. Pokud by došlo k pasivnímu přijetí cizích norem, hodnot, názorů a cílů, byla by identita „falešná“.

6.2 Virtuální identita

V online světě se žák nenachází fyzicky, ale reprezentuje zde sám sebe pomocí digitálních dat. To nazýváme virtuální identitou. Tato identita sama o sobě nic neprožívá, žák jí přisuzuje své prožívání a reprezentaci v prostředí internetu. (Šmahel, 2003)

Proč je pro žáky a dospívající tolik atraktivní online svět? Mohou se vypořádat s tím, kdo jsou, čeho chtějí dosáhnout. Hledají skupiny, kam by se mohli začlenit. Na internetu je neomezené množství lidí a skupin s nejrůznějšími druhy zájmů, názorů a hodnot. Dospívající chtějí být nezávislí. Přejí si dělat věci podle svého a internet jim toto umožňuje. Mohou vybit své sexuální a agresivní tendence ve světě anonymního internetu. Učí se komunikovat se širokou sortou lidí, v lepším případě tuto zkušenost přenesou i do přirozeného světa. Mladí mohou na internetu zvýraznit a prožít do extrému svou náladu, zdůraznit určitý rys sama sebe. Online svět umožňuje změnu sexuální identity. Žáci se mohou anonymně vydávat za opačné pohlaví a prozkoumávat svět homosexuálů. V prostředí internetu se žáci cítí silní, cítí méně strachu a napětí, jsou odvážnější, troufalejší. Mohou vyjadřovat takové názory, které by v běžném životě nevyřkli. Často extrémní a vyhraněné. To a mnohem více přináší virtuální svět, a proto je pro děti a dospívající tolik atraktivní, mnohdy více než svět reálný. (Šmahel, 2003)

7. Dítě a internet

Sociabilita je pro život jedince nesmírně důležitá. Jak pro nejmladší děti, tak pro nejstarší občany. Je tvořena morálními hodnotami, sociálními normami, společenským chováním, schopností empatie, vhodným chováním v odlišných sociálních rolích a schopností navazovat vztahy. Člověk, který tyto potřeby postrádá je sociálně deformovaný, tzv. sociální „invalida“. (Sak, 2007)

V dnešním světě si děti vedle přirozeného prostředí musí osvojit také společenské

a komunikační kompetence v kyberprostoru.

Sociální zrání se s novou digitální dobou mění. Na počátku bylo mluvené slovo, potom tištěné, poté film, dále počítač a virtuální realita. Kyberprostor ovlivňuje duševní a sociální zrání mladé generace.

Dnes tolik populární počítačové hry mohou být motivací pro získání počítače, a tím děti vstoupí do světa, který jim nabízí nepřeborné množství online aktivit.

Virtuální komunity produkují vlastní sociální normy, hodnoty a formy komunikace. Dítě se v tomto světě musí naučit orientovat a s touto skutečností se vyrovnat. Sociálně zraje pro virtuální realitu. Virtuální a sociální zrání podmiňuje počítačová gramotnost.

Z pohledu historie dosud převažoval v životě svět přirozený, ale postupně do něj pronikala mediální a virtuální realita a dnes se děti rodí do světa, který je ve velké míře tvořen mediálně a virtuálně. Jsou případy, kdy se sociální zrání dítěte natolik odcizilo přirozenému světu, že když se dítě setkalo se zvířetem, hledalo ovladač, kterým ho dospělí ovládají.

Duševní a sociální vývoj dětí probíhá již v takto pozměněném světě a děti mají vedle své rodiny média, která jsou významným socializačním institutem. V současné době se mění i způsob trávení volného času. Počítače, chytré telefony a tablety jsou nedílnou součástí běžného života a zábavu ve volném čase si děti obstarávají formou těchto digitálních technologií.

Dříve byly běžné aktivity volného času fotografování, četba, kreslení, vzdělávání, poslech hudby, literární tvorba, nakupování, psaní dopisů, seznamování. Zájmy, které dítě uspokojovalo na mnoha místech, v různém čase a s různými lidmi, dnes může pohodlně uspokojovat sám, kdykoli a z pohodlí svého domova. (Sak, 2007)

8. Děti online

V dnešní době přicházejí na svět děti, které jsou již od narození obklopeny digitálními technologiemi. Svět bez počítačů, chytrých telefonů a notebooků si nedovedou představit. V současnosti jsou děti stále ve spojení, stále online. Počítač, tablet či mobilní telefon dětem zajišťuje zábavu, hrají hry, „chatují“ s přáteli.

Dříve se k internetové síti mohli uživatelé připojit pouze přes stolní počítač, nyní je wifi síť téměř všudypřítomná. Ve vlaku, v autobuse, v obchodních centrech. Děti jsou tak neustále vystaveny online prostředí. Dle Ševčíkové (2014) používá internet 93% domácností s malými dětmi. Děti tak tráví na internetu alespoň hodinu denně, o víkendu až tři hodiny.

V online prostředí již dítě není pouze pasivním příjemcem, ale spoluvůrcem internetových obsahů, je ovlivňován a sám ovlivňuje online kulturu. Dle výzkumů si děti své běžné denní radosti i strasti odnáší do online světa a vypořádávají se s nimi po svém, online.

Zejména dospívající si prochází komplikovanými bio-psycho-sociálními změnami. Poznávají sami sebe, upevňují si své hodnoty, vytváří si vlastní životní styl. Digitální svět jim v tomto období pomáhá, je prostředím, kde si tyto vývojové úkoly mohou ujasnit.

Další ze základních potřeb dospívajících, je být socializovaný, začleněný do kolektivu, navazovat přátelství a nové vztahy. V tomto ohledu jsou sociální sítě velmi významné a umožňují i nesmělým jedincům tyto vztahy navazovat.

Paradoxně může sociální síť nabídnout větší míru soukromí než domov, kde mají děti neustále za zády rodiče a sourozence, kteří mohou být zvědaví. (Ševčíková, 2014)

9. Sociální sítě

Definice sociální sítě

Sociální neboli společenská síť, je internetová služba, jejíž registrovaní členové mohou vzájemně sdílet své osobní informace, fotografie, videa a další. Jsou schopni oboustranně komunikovat, projevovat názory, bavit se, a to i na velké vzdálenosti mezi sebou.

Za první sociální síť lze považovat projekt Sixdegrees spuštěný v roce 1997, kde si mohli uživatelé vytvořit svůj profil a seznam přátel. Tento projekt však nebyl úspěšný, údajně předběhl svou dobu.

V dnešní době sociální sítě běžně používají lidé všech věkových kategorií, od dětí po seniory. Slouží jako propagace politikům, firmám, herecům, sportovcům a dalším významným osobnostem a společností.

Nyní je globálně nejrozšířenější sociální sítí Facebook, ovšem v posledních letech se drží v popředí i další sociální sítě, jako např. Instagram, Twitter, Youtube a další.

Ryze české oblíbené sociální sítě jsou pak Lidé.cz, Libimseti.cz a Spolužáci.cz.

V rámci velké popularity sociálních sítí mezi mladšími uživateli vznikly též dětské sociální sítě, například Togetherville, Giant Hello, Skid-e-kids, What's What, Imbee. Na sociální síti Kidswirl mohly mít účet i dvouleté děti, další sociální sítě už volí jako optimální věk pro registraci šest až osm let.

(cs.wikipedia.org/wiki/Sociální_sítě)

Facebook

Facebook je rozsáhlý webový systém, který slouží zejména k utváření společenských vazeb. Uživatelé zde mohou sdílet svá osobní data, fotografie, projevují své názory, baví se, prostřednictvím Facebooku si udržují vztahy, nebo vznikají vztahy nové.

Facebook má v současné době cca 2 miliardy aktivních uživatelů, ovšem původně byl založen studentem harvardské univerzity Markem Zuckerbergem v roce 2004 za účelem propojení studentů této univerzity. Velmi rychle se rozšířil do celého světa a v České republice byl prvně spuštěn na Masarykově univerzitě v Brně roku 2006.

Po registraci má uživatel možnost vytvořit si svůj detailní profil, hledat přátele, připojit se k různorodým skupinám, sledovat profily ostatních uživatelů, které má v přátelích. Jakýkoli sdílený obsah lze ohodnotit označením „líbí se mi“, v současné době i dalšími pěti tlačítky vyjadřující další emoce vzhledem ke sdílenému obsahu.

Uživatel může přidávat fotografie, videa, utvářet soukromé či veřejné události, psát na „zed“ vzkazy či informovat o důležitých událostech v jeho životě. Dále může využívat služeb Bazar (Marketplace), kde bezplatně inzeruje rozličné věci v několika kategoriích.

Významná aplikace v rámci Facebooku je Messenger, kde spolu uživatelé mohou bezplatně komunikovat, posílat „smajlíky“, „gify“ apod. Prostřednictvím Facebooku mohou uživatelé hrát mnoho her, což oceňují nejen žáci mladšího školního věku, ale i dospělí.

Navzdory vysoké oblibě této sociální sítě se čím dál tím více mluví o možné psychické závislosti na Facebooku a prohlubování reálné osamělosti. Pokud se uživatel rozhodne z Facebooku odejít, může se setkat s nepochopením ostatních. Již byl proveden pokus, při němž byli účastníci týden bez Facebooku a poté se cítili šťastnější a věnovali se skutečným společenským aktivitám. Facebook také sklízí kritiku za nedostatečnou ochranu soukromí a v neposlední řadě může mít negativní

dopad na mezilidské vztahy, přátelství a přímou komunikaci mezi lidmi.
(<https://cs.wikipedia.org/wiki/Facebook>)

Instagram

Instagram je sociální síť, jež je volně dostupná jako mobilní aplikace. Umožňuje uživatelům sdílet fotografie a videa. Lze použít několik filtrů, které se dají na pořízenou fotografii či video aplikovat.

Zakladateli jsou americký programátor Kevin Systrom a brazilsko-americký podnikatel a softwarový inženýr Mike Krieger. Původní projekt Burbn obsahoval řadu funkcí, ale později se zaměřili pouze na fotografie a videa, z čehož vznikl v roce 2010 Instagram. Po jedenácti měsících od spuštění si získal oblibu u 9 milionů uživatelů.

Ani Instagram se neobejde bez kritiky. Český publicista a spisovatel Petr Ludwig se vyjádřil k Instagramu takto: „*Závislost na sociálních sítích mění mozek stejně jako tvrdé drogy. Instagram je nejhorší, zvyšuje riziko úzkosti a deprese, lidé se příliš porovnávají.*“ (<https://cs.wikipedia.org/wiki/Instagram>)

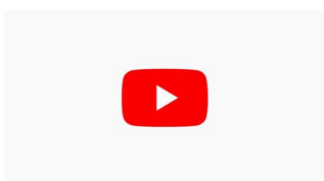
Twitter

Twitter je sociální síť, která umožňuje uživatelům posílat příspěvky jiným uživatelům, nebo je číst. Těmto příspěvkům se říká „tweety“. Tyto textové příspěvky mohou mít maximálně 140 znaků a zobrazují se na profilové stránce uživatele nebo těm, kteří daného uživatele sledují (followers). Součástí tweetů mohou být i fotografie nebo videa.

Twitter byl založen americkým programátorem Jackem Dorseyem v roce 2006. Na Twitteru se používají tzv. hashtagy, což jsou slova, před kterými stojí dvojkřížek a jimiž příspěvek uživatelé komentují. Přes tyto hashtagy se dají hledat související témata. Taktéž u Twitteru je ochrana soukromí uživatelů problematická. I tato sociální síť může mít negativní dopad na sebeúctu uživatele.
(<https://cs.wikipedia.org/wiki/Twitter>)

YouTube

YouTube je největší internetový server pro sdílení videosouborů. Byl založen v roce 2005 Američany Chadem Hurleym, Jawedem Karimem a Stevem Chenem původem z Taiwanu. V roce 2006 se Youtube stal dceřinnou společností společnosti Google. Původně byl server vytvořen pro sdílení domácích videí, ale postupně se přidávaly videoklipy, filmy a videohry. YouTube je po internetovém vyhledávači Google druhou nejnavštěvovanější webovou stránkou světa.

Fenoménem posledních let jsou tzv. youtubeři. Youtubeři jsou většinou teenageři, ale také dospělí a děti. Produkují vlastní videa s obsahem jim vlastním a ovlivňují tak nespočet diváků, kteří je sledují. V jistém ohledu mohou být youtubeři pro určitou sociální skupinu významnější než tradiční celebrity.

I přes určitou cenzuru jsou videa dostupná na YouTube mnohdy nežádoucí pro děti mladšího školního věku, a tudíž mladistvé mohou nepříznivě ovlivnit v rámci nahlížení na současné dění a svět kolem nich.

(<https://cs.wikipedia.org/wiki/YouTube>)

TikTok

TikTok je mobilní aplikace, která byla vytvořena čínskou společností ByteDance v roce 2017. Aplikace umožňuje uživatelům sdílet krátké videoklipy nebo videa do délky 60 sekund. V roce 2018 se stala nejúspěšnější aplikací ve Spojených státech amerických. Aplikace je v provozu teprve 2,5 roku a je přeložena již do 75 jazyků.

V posledním roce se těší velké oblibě i v České republice. Odhadem má Česká republika 500 000 aktivních uživatelů. Tik tok je cílená především na mladší generaci. Na Tik Tok se lze přihlásit od šestnácti let, ale dětem stačí pouze potvrdit, že splňují věkový limit a aplikaci mohou snadno užívat i v mladším věku. Proto není výjimečné, že aplikaci aktivně užívají i nejmladší žáci základní školy.

Užívání této aplikace je velmi jednoduché, principem je hudební podkres, do kterého uživatelé vkládají svá vlastní videa. Netradičně zde mohou uživatelé vkládat k cizímu účtu své vlastní nové video a tím vytvořit tzv. duet. Vyhledávat lze pomocí hashtagů, uživatelů či zvuků.

Kvůli nevyhovujícímu obsahu musela být aplikace dočasně zablokována již v několika státech. Ochranné mechanismy byly posíleny, nicméně i přesto se žáci mohou na síti setkat s nevhodnými příspěvky.

(<https://cs.wikipedia.org/wiki/TikTok>)

Význam sociálních sítí

Sociální sítě se začaly užívat v Americe za účelem komunikace mezi studenty. Sociální interakce mezi lidmi je tím hlavním, co sociální sítě umožňují. Všichni, včetně mladistvých, máme potřebu začlenit se do určité sociální skupiny, toužíme po pocitu, že někam patříme. Sociální sítě umožňují celkem snadný způsob komunikace i bez osobního setkání, což může nesmělým jedincům vyhovovat. Prostřednictvím sociálních sítí mohou lidé bez ostychu navazovat nová přátelství nebo se dvořit opačnému pohlaví. Sociální sítě dávají možnost prezentovat se v lepším světle, ukázat světu své úspěchy a budovat si vlastní sebevědomí.

Velký význam mají skupiny, ať už studentské, pracovní či jakékoli jiné, ve smyslu sdílení společných dokumentů, fotografií, videí a návodů. Členové skupin mohou vzájemně komunikovat, dávat si cenné rady a vzájemně si pomáhat. (Kilián, 2011)

10. Výhody sociálních sítí

Propojení

Spojení s lidmi známými i neznámými. Děti mohou komunikovat téměř s kýmkoli a odkudkoli, zejména ale s přáteli a rodinou. Mohou sdílet své zážitky, vzájemně si dávat rady, učit se, pomáhat si. Začleňovat se do skupin, jejíž členové mají stejné nebo podobné zájmy.

Informovanost

Prostřednictvím sociálních sítí se lze dozvědět o aktuálním dění doma i ve světě. Organizace a složky pomocí sociálních sítí informují o událostech. Členové sociálních sítí se zároveň mohou dozvědět novinky z oboru, který je zajímá tím, že sledují stránky s oblíbeným obsahem, přispěvatelé na těchto stránkách zveřejňují novinky na obchodním trhu, trhu práce atd.

Obsah

Na sociálních sítích mohou děti sledovat oblíbenou celebritu, odborníka, nadšence, inspirovat se jimi nebo se naopak poučit z jejich jednání a chování, pokud se s ním neztotožňují. Mohou získat cenné informace z oboru, který je zajímá.

Propagace

Propagace slouží zejména podnikatelům a organizacím, které chtějí propagovat své produkty, výrobky, služby a jiné. V posledních letech je velký nárůst tzv. influencerů, kteří mají své blogy, fotoblogy a pořady. Tak vzniklo nové pole pro internetovou reklamu a objevují se zde nové způsoby propagace.

11. Nevýhody sociálních sítí

Psychologický vliv

Velkou hrozbu představuje závislost na sociálních sítích, která může zapříčinit úplné odtržení dítěte od reality. Na sociálních sítích jsou prezentovány „dokonalé“ vztahy, které může žák poměřovat se svými vlastními vztahy, a tím může dojít k závisti, žárlivosti a nedůvěře ve své vlastní vztahy k okolí.

Kyberšikana

Kyberšikana je forma šikany, která je realizována prostřednictvím digitálních médií. Na sociálních sítích může dítě narazit na agresora, jenž vystupuje anonymně a velmi dobře se orientuje v informačních a komunikačních technologiích. Jestliže se agresor umí „nabourat“ do sítě oběti, může tak zveřejnit osobní a intimní fotografie, videa. O šíření po internetové síti se již postará „publikum“. V neposlední řadě může jít o často opakovanou nevyžádanou poštu s nevhodným obsahem, výhrůzkami apod.

Hackeři

Takzvaní hackeři se umí „nabourat“ do profilu, jenž má uživatel utvořený na sociální síti. Prostřednictvím ukradeného profilu pak využívají všemožných prostředků k vlastnímu prospěchu. Může se jednat o šíření reklamy, virů, změnu jména a hesla, čímž uživatel přijde o fotografie a vzpomínky nastřádané za několik let.

Ohrožení na životě

V nejhorších případech se může dítě na sociální síti setkat se zloději, pedofily nebo vrahy. Profil dítěte na sociální síti si může vyhledat nebezpečná osoba, která se zcela anonymně vydává za přítele, dohodne si setkání, a poté může dojít k okradení, znásilnění, či dokonce zabití dítěte. Proto je nanejvýš důležité, aby se děti v žádném případě nesetkávaly s někým, koho znají pouze přes internet.

Fake News

Fake news neboli falešné zprávy jsou informace, které komentátoři prostřednictvím webů úmyslně šíří, aby ovlivnili a zmanipulovali příjemce těchto zpráv. Sociální sítě jsou doménou těchto zpráv a zejména žáci mladšího a středního školního věku jsou ohroženi, jelikož si nedokážou tyto informace správně vyložit. (<https://www.lui.cz/co-se-deje/item/12812-vyhody-a-nevyhody-dnesnich-socialnich-siti-v-cem-nam-facebook-instagram-ci-youtube-pomahaji-a-v-cem-naopak-skodi>)

PRAKTICKÁ ČÁST

12. Cíl práce a výzkumné otázky

12.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zmapovat, jak se sociální sítě promítají do života žáků 1. stupně základní školy. Co žáky na sociálních sítích přitahuje, jaký je motiv k založení profilu na sociální síti a jakým způsobem žáci nejčastěji komunikují.

Cíl práce byl vytvořen na základě aktuálního tématu internetových sociálních sítí. V dnešní době jsou sociální sítě téměř všude kolem nás, dospělí i děti si krátí dlouhé chvíle na mobilních telefonech a prostřednictvím sociálních sítí komunikují, prohlížejí si fotografie a videa ostatních uživatelů. Děti hrají online hry, a to i o přestávkách ve škole nebo ve frontě na oběd, což vnímám jako překážku v budování přirozených sociálních vztahů mezi žáky. Na straně druhé, jsou sociální sítě významným komunikačním prostředkem a mohou být oporou lidem, kteří mají potíže s navazováním vztahů v běžném životě.

12.2 Výzkumné otázky

Pro účel výzkumu byly stanoveny výzkumné otázky, které vychází ze stanoveného cíle práce. Tyto otázky jsou:

Hlavní výzkumné otázky:

Co děti na sociálních sítích nejraději vyhledávají?

Jakým způsobem děti nejčastěji komunikují?

Dílčí výzkumné otázky:

Jaký je motiv k založení profilu na sociální síti?

Jakým způsobem tráví děti volný čas?

13. Metodika

13.1 Použité metody a techniky sběru dat

K naplnění stanoveného cíle práce a zhodnocení výzkumných otázek, byla využita kvalitativní strategie výzkumu, která se využívá k získání informací, které by byly nesnadno zachytitelné kvantitativní metodou. (Strauss, Corbinová, 1999). Dle Miovského (2006) se kvalitativní výzkum liší analýzou získávání dat, nemůže být statisticky zpracován ani kvantifikován. Nabyté výsledky nemohou být zobecněny. Získaná data byla vyhodnocena za pomoci vytváření trsů.

Pro sběr dat byla využita metoda dotazování prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Tato metoda dává dotazovanému možnost rozvíjet své myšlenky k danému tématu. Pro vlastní sběr dat jsem si připravila 20 otázek, na které jsem se dotazovala. (Příloha č. 3). Výzkum jsem realizovala osobně s žáky 5. ročníku základní školy. Žáky jsem vybírala metodou prostého záměrného výběru, ve kterém účastníci musí splňovat určitá kritéria a souhlasit s výzkumem (Miovský, 2006). Rozhovory byly uskutečňovány během dopoledního vyučování pouze za přítomnosti řešitele a dotazovaného. Žáci byli po domluvě s vyučujícími uvolněni z výuky na dobu 30 minut. Se souhlasem účastníka výzkumu a zákonného zástupce (Příloha č. 1,2) byl pořízen audiozáznam a následně přepsán doslovnou transkripcí do textové podoby.

Přepisy rozhovorů (Přílohy č. 6-15) v Microsoft Word byly vytištěny a následně podrobeny rozboru. K vyhodnocení získaných informací jsem využila otevřené kódování, prostřednictvím něhož jsem rozhovory rozebrala, hodnotila, popřípadě porovnávala. Pro přehlednost jsem použila metodu barevného zvýraznění textu. Vynořující se schémata jsem sepisovala do kategorií, které nazýváme trsy. (Miovský, 2006)

13.2 Výzkumná strategie

Výzkumná část diplomové práce mapuje vliv sociálních sítí na život žáků 1. stupně základní školy. Byla použita strategie kvalitativního přístupu, jež je vhodná pro porozumění a zachycení osobních prožitků dítěte. Kvalitativní výzkum byl realizován s časovou rezervou, jelikož vyhledávání informací, sběr dat a následná analýza získaných informací je časově náročná. Na počátku výzkumu byly

stanoveny hlavní výzkumné otázky. Vzhledem k tomu, že byl veden rozhovor s dětmi, bylo předem připraveno 20 otázek (Příloha č. 3,4), které se během rozhovoru měnily či doplňovaly.

13.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek představují žáci 5. ročníku základní školy, jež mají založený profil na sociální síti. Pro srovnání jsem oslovila i žáky, kteří sociální sítě neužívají. Potenciální účastníky výzkumu jsem oslovila osobně na základní škole, kde pracuji. Pro výzkum bylo osloveno 15 žáků. Pět z nich účast na výzkumu odmítlo, ostatní ji ochotně přijali.

Jelikož se jedná o nezletilé žáky, zajistila jsem informovaný souhlas s účastí na výzkumu od zákonných zástupců. (Příloha č. 1,2) Pro ověření výzkumu, jsem kontaktovala rodiče těchto žáků a ti mi prostřednictvím e-mailu zodpověděli otázky týkající se sociálních sítí. (Příloha č. 5)

Charakteristika účastníků výzkumu

Růžena: Růžena je žákyní 5. třídy základní školy. Je jí 11 let. Růžena má velmi dobré informace o sociálních sítích. Přesně ví, k čemu slouží, čím mohou být prospěšné nebo naopak škodlivé. Sama má založený profil na čtyřech sociálních sítích. Na TikToku, Instagramu, Facebooku a Twitteru.

Rozhovor s Růženou probíhal v příjemné a uvolněné atmosféře. Růžena mluvila plynule a odpovídala ochotně.

Božena: Božena je žákyní 5. třídy základní školy. Je jí 11 let. Božena využívá sociální sítě zejména kvůli zábavě. To potvrzuje i počet založených účtů. Má profil na čtyřech sociálních sítích. Na Instagramu, TikToku, Facebooku, Snapchatu a používá také Messenger. K založení účtů jí inspirovala sestra a to, že jí nebavilo hrát pouze hry na mobilním telefonu.

Rozhovor s Boženou byl zprvu rozpačitý, ale po ujištění, že není žádná správná ani špatná odpověď, se Božena rozpovídala a rozhovor plynul příjemně.

Břetislav: Břetislav je žákem 5. třídy základní školy. Je jedenáctiletý. Břetislav používá sociální sítě zejména kvůli komunikaci s rodinou a přáteli. Vyjma neustálého propojení považuje Břetislav tuto komunikaci za finančně výhodnou. Je ve spojení zejména s maminkou, která ho zároveň přivedla na myšlenku založit si účet na sociální síti. Břetislav má založeny účty na TikToku, Instagramu, Facebooku a používá také Messenger.

Rozhovor s Břetislavem byl příjemný. Žák byl v dobré náladě a odpovídal nestrojeně.

Františka: Františka je jedenáctiletá dívka, je žákyní 5. třídy základní školy. Františka má založený profil na jedné sociální síti, a to na Instagramu, dále používá Whatsapp. Sociální sítě využívá zejména k prohlížení fotografií a přidávání vlastních „stories“ (příběhů). Motivaci k založení účtu jí dala starší sestra, která též Instagram používá.

Františka při rozhovoru působila velmi nesměle a příliš se nechtěla rozpovídat k daným otázkám. Františka je milá dívka a odpovídala jinak vlídně a ochotně.

Rostislav: Rostislav je desetiletý chlapec navštěvující 5. ročník základní školy. Má založený profil na dvou sociálních sítích. Na Instagramu a Youtube. Sociální sítě používá zejména kvůli přidávání vlastních videí, které sám točí. Také sleduje další youtubery a ke komunikaci využívá zejména Whatsapp.

Rostislav je milý chlapec, ale během rozhovoru působil značně plaše. Odpovídal velmi stroze.

Čestmíra: Čestmíra je žákyní 5. třídy základní školy a je jí 11 let. Používá populární sociální síť TikTok a také Wattpad. Prostřednictvím sociálních sítí komunikuje s přáteli, které dlouho neviděla, nebo nemá možnost se s nimi vidět. Dále sleduje videa s tanečním či uměleckým obsahem. Wattpad jí umožňuje zveřejňovat své vlastní texty a příběhy, které mohou ostatní členové komentovat či dávat návrhy na pokračování.

Čestmíra je uvolněná, bezprostřední a hovorná dívka. Byla radost s ní vést rozhovor.

Světлана: Světлана je jedenáctiletou žákyní 5. třídy základní školy. Světлана má založený účet na Instagramu a TikToku. Inspirací k založení profilu jí byli přátelé ze školy a její vlastní zájem. Dívka prostřednictvím sociálních sítí zveřejňuje vlastní fotografie a zároveň sleduje příspěvky ostatních uživatelů. I Světлана využívá sociální sítě ke kontaktu s ostatními. Vyzdvihuje především rychlost spojení.

Světлана je tichá, sympatická dívka. Na mé otázky odpovídala rozvážně a klidně.

Václava: Václava navštěvuje 5. třídu základní školy a je jí 11 let. Má vytvořený účet na jedné sociální síti, a to na TikToku. Její kamarádka byla tou, která Václavu podnítila k založení profilu. Václava tráví na sociální síti mnoho času a pozornost věnuje zejména hudebním videoklipům. Sama také videa natáčí a značně si všímá sledovanosti těchto příspěvků.

Václava je hovorná dívka a rozhovor probíhal v příjemné atmosféře.

Drahomíra: Drahomíra je jedenáctiletou dívkou navštěvující 5. třídu základní školy. Sociální sítě Drahomíru příliš nenadchly. Je si vědoma jejich výhod, zejména neustálého propojení s ostatními, ale sama dává přednost osobnímu setkání. Nemá založený profil na žádné sociální síti a svůj volný čas tráví zejména na kroužcích. Každé všední odpoledne má tedy organizované.

Drahomíra je sympatická a hovorná dívka. Rozhovor s ní byl zábavný.

Stanislav: Stanislav je žákem 5. třídy základní školy a je mu 11 let. Stanislav nemá založený profil na žádné sociální síti. Je si vědom jistých výhod užívání sociálních sítí a příspěvky, jež mají podnětný obsah považuje za prospěšné. Stanislavův volný čas naplňují sportovní aktivity a hra na hudební nástroj.

Stanislav se zpočátku rozhovoru zdál být nervózní, ale po ujištění, že je výzkum anonymní a žádné odpovědi nejsou ani správné ani špatné, nervozita odpadla a hovor posléze probíhal klidně.

13.4 Etika výzkumu

Před začátkem výzkumu byli účastníci obeznámeni s cílem práce, průběhem rozhovoru a také možným využitím diplomové práce jakožto informačního materiálu pro rodiny a pedagogické pracovníky. Též byli seznámeni s možností kdykoli výzkum opustit, a to v jakékoli fázi. Byl zajištěn informovaný souhlas (Příloha č. 1,2) zákonného zástupce, jelikož rozhovory probíhaly s nezletilými. Před samotným rozhovorem jsem účastníky ujistila, že žádné odpovědi nejsou správné nebo nesprávné. Oslovení byli ujistěni o tom, že poskytnuté informace budou sloužit výlučně k zpracování dat a ve zveřejněné diplomové práci budou zcela anonymní. Použila jsem fiktivní jména, aby data nebyla dohledatelná. U odpovědí rodičů jsem zvolila písmeno R (rodič) a číslo dle počtu. V rámci zachování etiky výzkumu není uvedeno, který z rodičů patří k dotazovanému dítěti. Zároveň nejsou v přílohách zveřejněny doslovné transkripce rozhovorů z důvodu zachování úplné anonymity účastníků výzkumu.

14. Výsledky

Tato část diplomové práce řeší rozbor získaných dat od účastníků výzkumu, které jsem zajistila prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Pozornost je zaměřena na prezentaci výsledků, kterých jsem dosáhla výzkumným šetřením. Výroky jednotlivých účastníků jsem seskupila do trsů, dle společných znaků.

Výzkumu se zúčastnilo 10 žáků, přičemž osm z nich sociální sítě užívá a dva žáci o založení profilu na sociálních sítích nejeví zájem.

14.1 Výsledky rozhovorů

Z výsledků analýzy výzkumu vyplynulo pomocí metody vytváření trsů 6 trsů, které odpovídaly na výzkumné otázky. Pro přehlednost jsou vytvořeny tabulky, kde jsou zaznamenaná témata, která se vyskytovala.

Z výzkumného šetření plynou tyto trsy:

1. Čas strávený na sociálních sítích
2. Motivace k založení účtu na sociální síti
3. Zábava na sociálních sítích
4. Forma komunikace s přáteli
5. Rizika na sociálních sítích
6. Volný čas žáků

Tabulka č. 1 charakterizuje výzkumný vzorek. Jedná se o jméno, pohlaví a věk dítěte, navštěvovanou třídu a sociální síť, kterou žák aktivně užívá.

Tabulka č. 1: Shrnutí výzkumného vzorku

Jméno dítěte	Pohlaví dítěte	Věk dítěte	Třída	Sociální síť
Růžena	dívka	11 let	5.třída	TikTok, Instagram, Facebook, Twitter
Božena	dívka	11 let	5.třída	TikTok, Facebook, Messenger, SnapChat
Břetislav	chlapec	11 let	5.třída	TikTok, Instagram, Facebook, Messenger
Františka	dívka	11 let	5.třída	Instagram
Rostislav	chlapec	10 let	5.třída	Instagram, YouTube
Čestmíra	dívka	10 let	5.třída	TikTok, Wattpad
Světlana	dívka	11 let	5.třída	TikTok, Instagram
Václava	dívka	11 let	5.třída	TikTok
Drahomíra	dívka	11 let	5.třída	X
Stanislav	chlapec	11 let	5.třída	X

Zdroj: Vlastní výzkum

Nyní již k jednotlivým trsům, které vyplynuly z výzkumného šetření.

Tabulka č. 2 – Trs: Čas strávený na sociálních sítích

	Rů	Bo	Bř	F	Ro	Č	Sv	V	D	St
Méně než jedna hodina denně			x	x	x					
Dvě hodiny denně						x				
Dvě a více hodin denně	x	x					x	x		

Zdroj: Vlastní výzkum

Tato oblast popisuje, kolik času denně tráví děti na sociálních sítích. Co mohou pozorovat ve svém okolí a v prostředí školy, kde pracují, děti se často věnují aktivitám na mobilních telefonech, přičemž tyto činnosti upřednostňují před obvyklou komunikací a hrami s přáteli. V řadě na oběd, o přestávkách, v šatnách a na jiných místech lze vidět děti, které naplňují volné chvíle surfováním po internetu, hraním online her a sledováním sociálních sítí.

Děti se k tomuto vyjadřují následovně:

„Když mám čas, tak jsem na telefonu třeba tři hodiny denně.“ (Růžena)

Rodiče Růženy s tím zprvu spokojeni nebyli, ale když zjistili, že nezveřejňuje nevhodné obsahy, toto jednání akceptují.

„No, denně tak pět hodin.“ (Božena)

Podle Boženy rodičům nevadí, že se zabaví telefonem, ale pokud by přesáhla určitou časovou mez, raději ji posílají za přáteli ven.

„No, tak třicet minut denně. Někdy, když jsem večer, tak jsem tam hodinu. Na TikToku jsem hodinu. No a týdně jsem tam hodněkrát, asi co přijdu domu, tak tam jdu.“ (Břetislav)

„No, tak třeba půl hodiny denně. Jak kdy.“ (Františka)

„Nevím, no tak dvě hodiny tejdně.“ (Rostislav)

Břetislav, Františka i Rostislav pobývají na sociálních sítích přiměřeně a jejich rodiče to v takové míře tolerují.

„No, dřív jsem třeba točila a za týden jsem natočila třiv idea, ale v poslední době, jak jsem trošku začala být víc závislá na tom mobilu, tak jsem si řekla, že bych mohla začít číst. Tak jsem začala číst, ale potom mě to zase přestalo bavit, ta knížka, takže jsem asi teď točila tak, za den jsem natočila ty dvě videa maximálně. Takže asi dvě hodiny denně.“ (Čestmíra)

Čestmíra si sama uvědomuje, že občas je na mobilním telefonu více, než je zdravo a v tu chvíli se začne věnovat knihám, které ráda čte.

„Hm, asi tři hodiny denně.“ (Světlana)

„No, tak šest hodin denně jsem na telefonu.“ (Václava)

Tyto dvě dívky zaměstnávají online činnosti ve značné míře. Jejich rodiče jsou s tím

obeznámeni a nevadí jim to, jelikož ví, co na sociálních sítích dělají nebo zveřejňují. Drahomíra a Stanislav na sociálních sítích nemají založený profil a na počítači (mobilním telefonu) příliš nepobývají.

Drahomíra komentuje sociální sítě takto: „*No, já jako mohlo by to nebejt, nemuselo by to existovat prostě. Nepotřebuju to, ani. Myslím, že by to lidi nemuseli potřebovat.*“

Stanislav má určený čas, kdy může být na internetu. „*No, já můžu bejt na internetu hodinu a půl o víkendu, ani víc nechci, ale v tejdnu, v pracovní den, tak to jsem hodinu a často to ani nevyužiju.*“

Tabulka č. 3 – Trs: Motivace k založení účtu na sociální síti

	Rů	Bo	Bř	F	Ro	Č	Sv	V	D	St
Přátelé	x	x					x	x		
Rodinní příslušníci		x	x	x						
Vlastní iniciativa	x				x	x	x			

Zdroj: Vlastní výzkum

Tato kategorie líčí, jaké měly děti impulzy k tomu, aby si účet na sociální síti vytvořily.

„*Chtěla jsem to zkusit a prostě mě zajímalo, jaký to tam je a tak. Měli to i kamarádi, tak jsem si to založila.*“ (Růžena)

„*No, mně, když jsem dostala telefon, tak jsem, mě už nebavilo hrát hry, tak jsem si to jako stáhla a no, a na tom se aspoň nenudím. Moje sestra to měla a řekla mi, jestli to chci, tak jsem řekla, že jo.*“ (Božena)

„*Abych se moh' třeba přepojit s mamkou, jestli můžu jít ven anebo to... Mamka má TikTok a Instagram, ale ona tam moc není.*“ (Břetislav)

„*No, protože tam jsou docela zajímavý fotky od kamarádů, dá se tam i psát někomu. Ona to měla ségra a mě to hodně zajímalo, takže jsem jí poprosila, ať mi to stáhne.*“ (Františka)

„No, aby ostatní viděli, co třeba dělám a ...“ (Rostislav)

Čestmíra odpovídala velice rozsáhle. Tato dívka jako by bojovala s touhou být na sociální síti a zároveň si uvědomovala, že tam tráví příliš mnoho času. Její odpovědi často směřují k povídání o tom, jak měla dříve založený účet na TikToku, poté ho smazala, a tak neustále dokola.

„No, jakože mě k tomu nic nevedlo, já jsem jenom to chtěla zkusit a potom mě to vlastně začalo bavit, tak jsem si tam dala další videa, ale potom jsem si uvědomila, že prostě mi tam kdokoliv může heknout účet a tak, tak jsem si ho dala soukromej a pak jsem si ho chtěla vymazat, ale zjistila jsem, že mi tam pořád ten účet zůstane, takže jsem si ho zpátky nainstalovala, zkusila jsem to a pořád to tam budu mít, takže vlastně kdykoliv, kdybych si ho chtěla odinstalovat nebo nainstalovat, tak vím, že tam pořád budu mít ty svoje videa. Já jsem je chtěla vymazat, ale zatím nevím jak, protože TikTok mám asi v polovině čtvrtý třídy jsem ho měla a takže ho mám chvíli, rok, no, teď... A vlastně tam mám docela víc videí a nějaký jsem chtěla vymazat, protože jsem tam někdy omylem dala místo konceptu zveřejnit a už to nešlo, takže proto jsem si vymazala TikTok, ale zjistila jsem, že tam teda pořád můj účet zůstane...“ (Čestmíra)

„Já nevím, prostě mě to zajímalo, co tam bude a tak. Měly to i moje kamarádky, tak jsem na to přišla.“ (Světlana)

„Kámoška, protože já jsem jako nevěděla, co to je, ale ona mi řekla, ať si to stáhnu, tak jsem si stáhla a teď jsem na tom skoro celej den, každej den.“ (Václava)

Z výpovědí dětí je zřejmé, že hlavní inspirací k založení profilu na sociální síti jsou zejména přátelé a jejich vlastní zvědavost. I u Drahomíry a Stanislava jsem zjišťovala, zda do budoucna uvažují o založení účtu na některé ze sociálních sítí.

„Ne, ani nechci. Neláká mě to.“ (Drahomíra)

„Ani ne, možná na Facebooku asi.“ (Stanislav)

Tabulka č. 4 – Trs: Zábava na sociálních sítích

	Rů	Bo	Bř	F	Ro	Č	Sv	V	D	St
Komunikace s přáteli		x	x			x	x			
Prohlížení fotografií	x			x			x	x		
Sledování videí		x	x		x	x	x	x		
Hraní online her										

Zdroj: Vlastní výzkum

Sociální sítě jsou pro děti i dospělé beze sporu zdrojem nejen rychlé komunikace, ale také zábavy. Prostřednictvím sociálních sítí můžeme být ve spojení s dávnými přáteli, které nemáme možnost vidět osobně. Sdílíme fotografie, videa, přidáváme příspěvky, projevujeme názory, zapojujeme se do debat a v neposlední řadě máme na výběr z nepřeberného množství online her prostřednictvím sociálních sítí. Není divu, že toto virtuální prostředí je zejména pro děti tak lákavé. Mohou komunikovat, vzdělávat se, hrát si, a to vše na jednom místě

Děti mluvily o tom, co nejraději na sociálních sítích dělají nebo vyhledávají.

„Třeba vyhledávat ty fotky, že si na nich vždycky dávám záležet a takhle. A různě ty stories tam dávat a takhle.“ (Růžena)

„No, tam jsou videa třeba se slizama, nebo nějaký vyrábění, nebo jsou tam třeba kamarádky a třeba když tam něco dají, tak vidím, co dělají třeba. No a můžu si s nima psát a takhle.“ (Božena)

„Třeba posílám recepty, jako pro tatku, protože tatka rád vaří, takže je posílám nějaký recepty nebo mamce posílám nějaký odkazy, co bych chtěl koupit. Jako přes messenger jí to posílám. Když najdu nějaký recept, tak to pošlu mamce. Mamce nebo tatkově. A voni to třeba uvaří. Třeba sleduju tým FC Barcelona nebo nevím, nějaký fotbalisty slavný. Takže vím novinky.“ (Břetislav)

„Hm, jakože mě baví se tam dívat na ty fotky, na ty storička a někdy tam třeba přidávám, že jedeme třeba do Itálie nebo někam.“ (Františka)

„Nevím, asi aby ostatní viděli, co dělám. Ještě se koukám na různý jiný lidi. Mají dobrý videa a některý i znám.“ (Rostislav)

„No, já často se koukám třeba na nějaký ty tance, že tam třeba někdo vymyslí ty tance nebo taky když někdo kreslí hlavně. Prostě že se tam pobavím, když nemám co dělat.“ (Čestmíra)

„Nejčastěji si tam asi píšu s kamarádkama a volám. No, někdy se tam koukám na fotky a tak. Na TikToku se dívám zase na videa a přes Instagram si píšu.“ (Světlana)

„Tak samozřejmě dělám ty edity, jakože tam dáš fotky a nějak je upravíš, aby vypadaly dobře. Koukám na videa, na TikToky slavných, jako herců a na všechny věci okolo videí. A na štěňátka. No, pak ještě koukám hodně na znamení a jména. A pak jsou tam třeba jména a dají tam obrázky domů a takový.“ (Václava)

Z odpovědí vyplývá, že většina dětí nejraději sleduje videa, ať už taková, která mají souvislost s jejich zájmy, nebo se jedná o videa celebrit. Žádný z chlapců neuvedl jako oblíbenou činnost prohlížení či přidávání fotografií, kdežto dívky se prostřednictvím fotografií rády prezentují, popřípadě je upravují.

Tabulka č. 5 – Trs: Forma komunikace s přáteli

	R ů	B o	B ř	F	R o	Č	S v	V	D	S t
Osobně				x	x		x		x	x
Volání, SMS	x	x		x	x		x			
Prostřednictvím sociálních sítí			x	x	x	x		x		

Zdroj: Vlastní výzkum

Dříve bylo běžné, že se lidé setkávali a dorozumívali se osobně. S nástupem pevných telefonních linek se naskytl lidem příležitost mluvit spolu i na větší vzdálenosti a v dnešní době, kdy máme mobilní telefony, počítače, tablety, notebooky a můžeme být už prakticky kdekoliv online, je komunikace snazší než kdy dříve. Zajímalo mě, jaký způsobem se děti v moderní době nejraději dorozumívají.

„Přes volání jakoby, že videochatování. Protože se tam můžeme vidět a různě si povídat a takhle. Je to fajn, když nemáme čas se vidět a povídat si, i když jsme doma a tak.“ (Růžena)

„No, obvykle si voláme, když máme čas a někdy si i píšeme. Bavíme se o škole, nebo jestli můžeme jít někdy ven. Radši volám, protože kdyby neměl čas, tak nevím, jako kde je a tak. Tak se s ním radši domluvím přes to volání.“ (Božena)

„Asi přes Instagram. Protože si nechci plýtvat, když píšu, tak nechci si plýtvat kredit, tak píšu přes ty sociální sítě. To je přes wifinu.“ (Břetislav)

„No, jakože asi naživo, protože to sebere miň času. Vysvětlíme si všechno snáž. A když to nejde, tak přes SMS nebo přes Whatsapp.“ (Františka)

„Mluvím s nima a píšu si s nima přes zprávy nebo přes Whatsapp, někdy přes Instagram. Když s nima mluvím, je to nejrychlejší, ale když to nejde, tak ty zprávy, no.“ (Rostislav)

Čestmíra se rozpovídala o tom, jak s přáteli mluví. Snaží se být v kontaktu i s těmi, které dlouho neviděla, nebo je zná i z let, kdy ještě chodila do školky a kontaktovala je prostřednictvím sociálních sítí.

„No, já tam mám plno cizích a jednou jsem si řekla, že bych si mohla vymazat všechny, který už bud' jako neznám, nebo s kterýma už jako... Na který už jsem se dlouho nekoukala, ale já jich tam mám fakt hodně, který sleduju, takže jsem jich tam měla asi dvě stě deset a potom jsem si jich plno vymazala a pořád jich tam mám moc. A vlastně já si jakože píšu jenom s těma, který vím, že jsou z naší třídy. Třeba s Erikem jsem si chvíli psala, a pak jsem přestala, protože jsem už nemohla najít jeho účet, protože se přejmenoval, takže nic. Tak a potom s mojí sestřenicí, s kterou si tam taky někdy napíšu anebo prostě s holkama, který třeba znám ze školky, s kterýma jsem se tam náhodně potkala.“ (Čestmíra)

Zajímalo mě, zda Čestmíře tento způsob komunikace vyhovuje. Říká, že ano, protože se pomocí sociálních sítí může spojit i s kamarády, na které již kontakt nemá.

„No, bud' si s nima volám, nebo prostě si píšeme anebo se sejdeme třeba.“ (Světlana)

Světlana se s přáteli nejraději baví osobně, protože pokud se s někým dlouho neviděla, mohou si lépe popovídat a je ráda, že se s nimi může vidět.

Václava raději volí kontakt přes Whatsapp, než aby volala.

„Protože zprávy jsou někdy i za peníze a na Whatsappu ne a zprávy jsou lepší,

protože mě neslyší máma.“ (Václava)

Drahomíra a Stanislav také mluvili o tom, jakým způsobem se s přáteli baví nejčastěji.

„No, tak, já, jakože nemám moc ráda komunikování přes mobil, protože to nevíš, prostě nevidíš toho člověka a nevíš, jakou má náladu a nevíš, co si na něj můžeš dovolit.“ (Drahomíra)

„Rozhodně ne přes počítač, nebo to... Prostě normálně. Že vlastně můžem něco dělat spolu a je to zábava.“ (Stanislav)

Tabulka č. 6 – Trs: Rizika na sociálních sítích

	Rů	Bo	Bř	F	Ro	Č	Sv	V	D	St
Nahlášení účtu		x				x		x		
Vyhrožování	x									
Oslovení cizím člověkem							x	x		
Násilí			x	x	x					

Zdroj: Vlastní výzkum

Sociální sítě mají jistě svá pozitiva a lidem usnadňují život zejména v komunikaci a poskytují také zábavu. Ovšem s nárůstem nových sociálních sítí také narůstají možná rizika, která mohou děti potkat, a ne vždy je umí odhalit. Zjišťovala jsem, jaké mají děti povědomí o těchto rizicích a co podle nich může být nebezpečné.

„Hm, třeba že by ti někdo mohl nějak vyhrožovat skrz to, že zveřejní nějaký věci, který prostě si vydal a nechceš, aby byly dál na sociálních sítích. Měla jsem dřív veřejný profil, ale bála jsem se, že by to prostě mohl někdo najít, třeba ze školy, a tak jsem si ho udělala soukromej.“ (Růžena)

Růžena má zkušenost i s tím, že se jejímu známému stalo něco nepříjemného, ale nechtěla se o této události více rozprávět.

Božena mluvila o tom, že údaje ostatních uživatelů mohou být nepravdivé a sama má kamarádky, které o sobě podávají lživé informace. Božena ví, že by se na sociálních sítích neměla bavit s lidmi, které osobně nezná. Občas tuto záležitost

konzultuje s matkou. Sama mluví o příhodě, která jí nebyla příjemná.

„No, že někdo třeba mi ten účet jednou nahlásil. Že tam třeba něco mám a já tam nic neměla a oni to dělají takový ty prostě co asi mě nemají rádi nebo nevím. Že prostě mi ten účet nahlásí a ten účet se celý zablokuje a odhlásí mě z toho a musím si udělat další. Stalo se mi to na Instagramu i na TikToku.“ (Božena)

Břetislav má také přítele, který zažil těžkosti ve spojení se sociálními sítěmi, ale rozprávět se nechtěl. O bezpečném chování má, zdá se, jasno.

„No, kdyby mě někdo pozval na schůzku, tak bych nešel, protože bych se bál, jestli by mě nezmlátil anebo něco takovýho. To je nebezpečí.“ (Břetislav)

Františka se s lidmi, které přímo nezná nekontaktuje, vyjma toho, že sleduje slavné youtubery, nebo má v přátelích sestry kamarádky, které osobně také příliš nezná. Pokud by ovšem někdo cizí stál o schůzku, rozhodně by nešla. Zároveň říká, že o sobě lidé píšou často lži, aby působili lépe, než jací doopravdy jsou.

„Ne, protože bych nevěděla, jak je to člověk a třeba by mě mohl naložit do auta a něco by se mnou mohl udělat.“ (Františka)

Rostislav mluvil o tom, že má v přátelích i lidi, které osobně nezná. Setkat by se s nimi nechtěl. Když jsem se ptala, proč je tedy má v přátelích, jeho odpověď zněla: *„Tak oni můžou bydlet třeba někde jinde, nebo... Můžou to být třeba i nějaký vtipálci a tak. Třeba by mě ten člověk někam zavedl a tam by mě třeba unesl nebo něco.“ (Rostislav)*

Čestmíra též sleduje lidi, které nezná, ovšem jedná se o známé osobnosti nebo o uživatele, kteří zveřejňují videa s oblíbeným obsahem. Osobně by se s nimi nesetkala. Jako riziko vnímá nízkou ochranu osobních údajů.

„No, ten TikTok je takovej špatně zabezpečený, protože kdykoliv vlastně ty hečři si můžou zjistit to heslo a on nezabrání ani tomu, že ho máš soukromý nebo takhle, takže... Ten TikTok to má špatně zabezpečený, ale já si na to dávám pozor a kdyby to, tak si opět budu udělám nový účet, nebo prostě to budu řešit nějak s mamkou nebo tak. Pak taky nějaký ten vir, ale to se mi ještě nestalo a doufám, že nikdy nestane.“ (Čestmíra)

Čestmíra se setkala i s případy, kdy se uživatelé navzájem urážejí.

„Jedna holka jednou na videu říkala, že už končí, protože jí lidi prostě píšou, že je

hnusná, že má trapný videa a že jí tam takhle uráželi a tak, takže skončí a plno komentářů tam bylo, jakože ne, nekončí, nebo jo, skonči, takže prostě tak. Potom skončila, a pak si založila nový účet a tam už si dávala bacha a já jí tam taky teď sleduju.“ (Čestmíra)

Světlana si je vědoma toho, že by na sociální síti mohlo být takové riziko, že by si ji někdo mohl vyhledat podle zveřejněných údajů. Osobně žádnou nepříjemnou zkušenost nemá.

„Tak nedávat tam nějaký moc osobní třeba údaje a prostě neposílat cizím lidem fotky a tak. Prostě pak třeba si vás můžou najít, a tak podle těch údajů.“ (Světlana)

Václava říká, že bezpečnost na sociální síti dodržuje, ovšem v závěsu za tím, tvrdí, že až bude mít více „lajků“ u svých příspěvků, chtěla by udělat sraz „followerů“ (následovníků).

„Chci udělat sraz, až budu mít víc lajků. Vlastně uděláš nějaký video na nějakou písničku, dáš to tam a pak dostáváš ty lajky. Někdo tam má jen od přátel, ale já si tam dávám, že kdokoliv.“ (Václava)

Zároveň Václava několikrát nahlásila účet jiného uživatele, jelikož zveřejňoval příspěvky, které se jí nelíbily.

„Hodně lidí mě nahlásilo, protože mě štváli a já jim vymazala nějaký údaje. Když najdu nějakou chybu na účtu, tak ho smažu.“ (Václava)

Tabulka č. 7 – Trs: Volný čas žáků

	Rů	Bo	Bř	F	Ro	Č	Sv	V	D	St
Zájmové útvary	x	x	x	x					x	x
Sportování					x					x
Scházení se s přáteli			x	x	x	x	x			
Pomáhání v domácnosti		x		x		x			x	
Výlety		x					x	x		
Jiné						x	x	x	x	

Zdroj: Vlastní výzkum

To, jak žáci tráví svůj volný čas, má zcela určitě vliv na jejich psychickou i fyzickou odolnost. Jestliže mají děti dostatek pohybu a věnují se činností, které rozvíjí jejich kognitivní schopnosti a sociální inteligenci, je vysoká šance na úspěšný budoucí život a kvalitní mezilidské vztahy. Děti si léty hledají svou vlastní cestu, ale rodina a přátelé jsou těmi, kteří je ovlivňují a směřují. Podívejme se, jak tráví svůj svobodný čas dotazovaní žáci, pokud nepobývají na internetu.

Růžena je hudebně založená dívka. Ve volném čase pobývá s rodinou, také dochází na hodiny zpěvu a hudební nauky. Rodiče chtěli, aby navštěvovala zpěv, ale jak sama říká, baví jí to.

„Já chodím na kroužky, třeba zpívat a takhle, nauka a se ráda tomu věnuju. To mi jde nejlíp. Baví mě to. S rodičema jsme doma a různě si povídáme nebo půjdeme vždycky někam ven nebo na jídlo třeba.“ (Růžena)

Božena s rodiči často cestuje, ale pokud jsou doma, chodí na box nebo jezdí s rodiči za příbuznými a pomáhá matce s domácností.

„No, tak jezdíme třeba na výlety, nebo pomáhám mamce doma a jezdíme za babičkou a jako za rodinou. Chodím na box a teď jsem tam dlouho nebyla, protože já tam chodím s bráchou a on si zlomil palec na noze, protože měl zápas, takže teď tam nejezdíme, ale už příští týden tam budeme jezdit.“ (Božena)

Břetislav tráví volný čas zejména s přáteli. Zároveň má tréninky fotbalového týmu.

„Jsem venku s kámošema. Jdeme si třeba zakopat, nebo jsme u něj doma. Chodím na fotbal a vzáří to bude dva roky, co na fotbal chodím.“ (Břetislav)

Františka je velká sportovkyně a několikrát do týdne má kroužek gymnastiky.

„Já mám skoro každý den gymnastiku, takže tam jsem jakoby po škole hned a jsem tam třeba do čtyřech nebo do pěti, takže takhle. Anebo třeba jdu ven za kamarádkama, nebo si uklízím pokoj, nebo prostě pomáhám mamce a tak. S rodičema třeba hrajeme hry, nebo se společně na něco díváme, na nějaký film, nebo si prohlížíme nějaký fotky, když jsme byli malý a tak.“ (Františka)

Rostislav se nejčastěji věnuje sportovním aktivitám s kamarády, žádný kroužek nenavštěvuje.

„No, jezdím na kole, a tak různě s klukama venku. Třeba se jdeme projít.“ (Rostislav)

Čestmíra má o zábavu postaráno, i když není zrovna na internetu. Ačkoli nemá žádný kroužek, vždy se dokáže zabavit.

„No, když nejsem na mobilu nebo na počítači, tak buď zavolám kámošce, třeba jestli má čas, nebo se nějak s někým sejdu anebo musím dělat něco do školy, nebo uklízím. Nebo si čtu tu knížku a když už, tak dojdou se psem, nebo jsem s mojí kámoškou, která má dva psy. Pak jdeme třeba k nám. A když nikdo nemá čas, tak si třeba hraju s kocourem nebo lítám venku se psem. S taťkou hraju karty.“ (Čestmíra)

Světlana tráví hodně času se svou matkou, chodí zejména na procházky.

„Bud' jsem s mamkou, nebo jdeme na procházku, nebo se sejdeme s těma kamarádkama, no... Pak mám puštěnýho papouška, a to je asi všechno.“ (Světlana)

Václava velmi zajímavě zodpovídala otázky týkající se jejího volného času.

„No, přijdu domu, jsem na internetu, pak jsem na internetu, pak spím. Pak jsem na internetu, pak se na večerím, pak spím, pak jsem na internetu.“ (Václava)

Když jsem se ptala, co dělá, když není na internetu, odpověděla, že je ve škole. Kroužky nemá. Když je s rodiči nebo příbuznými, i tehdy si na mobilní telefon najde čas.

„Tak když jsem u babičky, tak sice jsem na mobilu, ale ne na internetu. Hraju hry. Pak taky plavání a grilování a u toho jsem většinou taky na mobilu.“ (Václava)

Drahomíra má hodně nabitý program a často organizovaný.

„No, já mám třeba ve čtvrtek, musím si hlídat čas už na obědě a musím hned jít ze školy domů rychle, tam si jenom sbalím věci a jdu na autobus a jdu na kroužek do šesti. Vlastně já nemám kroužek jenom v pátek. Jinak mám furt kroužky, do šesti nebo do pěti. V pondělí mám klavír, v úterý mám skauta, ve středu mám doučování, ve čtvrtek mám výtvarku a teďkon mám právě poprvé na šálách, to je takový ten sport, jak se leze po šálách a pak mám teda volno.“ (Drahomíra)

Zajímalo mě, co Drahomíra dělá, pokud nemá kroužek.

„No, třeba dneska třeba budeme s mamkou péct. Mamka pracuje v Rakousku a oni tam dělají „mohnzelten“. To jsou takový placičky plněný mákem. Tenhle víkend pojedeme do Prahy s mojí ségrou a jejím přítelem, pak jedem k mýmu bráchovi a budeme si tam hrát prostě. Jinak jezdíme na naší chatu, chalupu, protože tam teď“

stavíme, takže tam teď hodně jsme.“ (Drahomíra)

Stanislav taktéž chodí na kroužky nebo sportuje. Dříve hrál na flétnu, ale ta ho přestala bavit. Přes kamaráda se dostal ke hře na saxofon.

„Mám volejbal, florbal a saxofon. S rodičema jsme buď doma, nebo někam jedeme na kole, nebo jedeme autem někam na výlet.“ (Stanislav)

14.2 Výsledky rozhovorů s rodiči

Zajímaly mě názory rodičů na užívání sociálních sítí jejich dětmi a zda vědí, čemu se na sociálních sítích věnují. Popřípadě, jak děti tráví volný čas, pokud nejsou na síti. Rodiče jsem oslovila prostřednictvím e-mailu a pět z nich mi bylo ochotných zodpovědět mé otázky. Odpovědi všech rodičů na danou otázku jsem sepsala. Pro přehlednost jsem vytvořila tabulky. V rámci zachování anonymity jsou rodiče označeni pod písmenem R (rodič) a číslem dle počtu. Odpovědi, jež se vyskytovaly, jsem označila křížkem.

Tabulka č. 8 – Otázka: Jaký názor máte na užívání sociálních sítí?

	R1	R2	R3	R4	R5
V určité míře s tím nemám problém	x	x	x	x	
Jsou vhodné pro komunikaci					x
Jiná odpověď					

Zdroj: Vlastní výzkum

Většina rodičů se shoduje na tom, že pokud jsou sociální sítě užívány od určitého věku a s mírou, akceptují to. Jeden z rodičů říká, že je těžké pro děti vymyslet alternativní aktivity, aby děti netrávily na sociálních sítích příliš mnoho času. Jeden z rodičů říká, že jsou sociální sítě významné pro komunikaci s přáteli v cizině.

Od určitého věku, v malé míře, nemám s tím problém. (R2)

Všeho s mírou. (R4)

Tabulka č. 8 – Otázka: Má Vaše dítě založený profil na nějaké sociální síti?

	R1	R2	R3	R4	R5
Ano	x	x		x	x
Ne			x		

Zdroj: Vlastní výzkum

Většina rodičů ví, že má jejich dítě založený profil na sociální síti a na které konkrétně. Jeden z rodičů říká, že jeho dítě sociální síť aktuálně nevyužívá.

Ano, má. (R1)

Pouze na TikToku – kontrolujeme ale obsah. (R2)

Ano, Youtube. (R4)

Tabulka č. 9 – Otázka: Kolik času týdně/denně tráví Vaše dítě na sociálních sítích?

	R1	R2	R3	R4	R5
Několik hodin týdně		x		x	
Jedna hodina denně	x				
Více než jedna hodina denně					x
Nemá profil na sociální síti			x		

Zdroj: Vlastní výzkum

Z rozhovorů s dotazovanými dětmi plyne, že děti tráví na sociálních sítích více času, než uvádí rodiče. Ti si myslí, že jejich děti tráví na sociálních sítích pouze několik hodin týdně.

Úplně přehled nemám, ale hodina denně je to určitě. (R1)

Spíše o víkendu, ve volných chvílích – maximálně dvě hodiny týdně. (R2)

Maximálně 5 hodin týdně. (R4)

Tabulka č. 10 – Otázka: Víte, co na sociálních sítích Vaše dítě dělá/vyhledává?

	R1	R2	R3	R4	R5
Ano	x	x	x	x	x
Ne					

Zdroj: Vlastní výzkum

Dle odpovědí rodičů vyplývá, že vědí, co jejich děti na sociálních sítích dělají, někteří odpověděli konkrétně. Jedná se zejména o sledování videí. Někteří rodiče děti kontrolují.

Ano. Občas to kontroluji. (R1)

Věřím, že vím. (R4)

Ano. (R5)

Tabulka č. 11 – Otázka: Jaká pozitiva podle Vás přináší Vašemu dítěti sociální sítě?

	R1	R2	R3	R4	R5
Komunikace	x			x	x
Přehled		x		x	
Jiné			x		

Zdroj: Vlastní výzkum

Rodiče dotazovaných dětí uvádí jako pozitivum sociálních sítí zejména komunikaci mezi dětmi. To, že se mohou spojit rychle, popřípadě s někým, kdo bydlí daleko a nemohou se s ním vidat. Jeden rodič zmiňuje také to, že by mělo mít dítě osobní zkušenost s prostředím sociální sítě, aby se vyvarovalo případných rizik.

Možnost kontaktu s přáteli, hlavně i s těmi, se kterými nejsou běžně ve styku. Někdy se jedná i o děti ze zahraničí, které jsme potkali na dovolené a zahraničním pobytu a bez sociálních sítí by s nimi ztratily kontakt. (R1)

Sociální sítě jsou velmi oblíbené a vyhledávané, dost se o nich mluví, píše... Myslím,

že i dítě v 11 letech by mělo mít osobní zkušenost, aby vůbec vědělo, o co jde a mohlo se tak vyvarovat případných rizik... (R2)

Tabulka č. 12 – Otázka: Jaká negativa podle Vás přináší Vašemu dítěti sociální sítě?

	R1	R2	R3	R4	R5
Nebezpečí					x
Zneužití		x			
Održení od reality				x	
Jiné	x		x		

Zdroj: Vlastní výzkum

Dotazovaní rodiče zmiňovali různá negativa, jeden z rodičů se nevyjádřil, respektive nevidí v sociálních sítích žádná pozitiva ani negativa. Objevují se rizika jako zneužití nebo odtržení od reality.

Dezinformace, odtržení od reality. (R4)

Mohou narazit na někoho nebezpečného. (R5)

Tabulka č. 13 – Otázka: Má Vaše dítě povědomí o možných nebezpečích, která mohou „číhat“ na sociálních sítích?

	R1	R2	R3	R4	R5
Ano	x	x	x	x	x
Ne					

Zdroj: Vlastní výzkum

Rodiče své děti upozorňují na možná rizika a nebezpečí, která by mohla děti potkat. Někteří zmiňují školu a vliv médií. Jeden z rodičů uvádí i to, že se samy děti mezi sebou baví o nepříjemnostech spojených s užíváním sociálních sítí.

Ano. Díky škole a díky diskuzi doma. Často se o tom bavíme. (R1)

Ano, nejen od nás jako rodičů, ale i ze školy, od přátel, z TV... (R2)

Má, viděla i ukázkou z filmu V síti. (R3)

Tabulka č. 14 – Otázka: Jakým způsobem Vaše dítě nejraději komunikuje s přáteli?

	R1	R2	R3	R4	R5
Osobně	x	x	x	x	x
Volání, SMS		x			x
Prostřednictvím sociálních sítí	x		x	x	

Zdroj: Vlastní výzkum

Rodiče dotazovaných dětí se jednomyslně shodují, na tom, že jejich děti upřednostňují osobní kontakt s přáteli. Dále uvádí volání, videochatování, či videohovory.

Myslím, že pořád dávají přednost osobnímu kontaktu. Ale hodně komunikují přes sociální síť. (R1)

Snad osobně, ale také dost přes mobil. (R2)

Upřednostňuje osobní kontakt, ale v dnešní době, ne vždy je zájem oboustranný, takže Whatsapp. (R3)

Tabulka č. 15 – Otázka: Jakým způsobem tráví Vaše dítě volný čas?

	R1	R2	R3	R4	R5
Kroužky		x		x	
Své zájmy	x	x	x	x	
Příprava do školy		x		x	
Setkávání s přáteli				x	x
Mobil, PC	x	x			

Zdroj: Vlastní výzkum

Děti se ve volném čase, dle rodičů, věnují hlavně svým zájmům, sportu, četbě knih, kutilství, a dalším aktivitám. Někteří rodiče zmiňují i přípravu do školy. Nechybí ani zábava na mobilním telefonu či počítači.

Sport, četba, kreslení, mobil. (R1)

Sport, pes, kamarádi ze školy a ulice, kutilství. (R4)

S kamarády venku. (R5)

Tabulka č. 16 – Otázka: Jak trávíte volný čas jako rodina?

	R1	R2	R3	R4	R5
Sport	x			x	
Výlety, procházky	x	x	x	x	x
Společenské hry	x		x		
Návštěvy rodiny	x	x			
Jiné	x	x	x	x	

Zdroj: Vlastní výzkum

Dle slov rodičů, je čas dětí strávený s rodinou značně pestrý. Objevují se zejména výlety a procházky, ale také společenské hry a další aktivity, jako péče o zahradu, domácí mazlíčci, pouštění filmů a jiné.

Sport, výlety, hry doma, návštěvy prarodičů, hodně cestujeme. (R1)

Volný čas jako rodina máme hlavně o víkendech, prázdninách. Výlety, setkávání se s rodinou, přáteli, dovolené. (R2)

Procházka, kolo, deskové hry, pouštění filmů. Toho času je málo a někdy se jen tak válíme. (R3)

Výsledky výzkumu vzhledem k výzkumným otázkám

Závěry mého výzkumu prezentují zkušenosti deseti dětí, které navštěvují stejnou základní školu a jsou žáky 5. ročníku. Tyto závěry nelze využít jako univerzální náhled všech dětí, které používají sociální sítě. Přesto mohou být výsledky inspirací pro čtenáře. Zejména pro rodiny s dětmi a pedagogické pracovníky.

Na počátku výzkumu byly stanoveny hlavní a dílčí výzkumné otázky.

1. Hlavní výzkumná otázka: *Co děti na sociálních sítích nejraději vyhledávají?*

Souhrnný přehled na tuto otázku je uveden v tabulce č. 4 s názvem Zábava na sociálních sítích. Jsou zde uvedena témata, která se objevovala v odpovědích žáků.

Děti zmiňovaly zejména sledování videí. Jak chlapci, tak dívky si na sociálních sítích mohou vyhledávat příspěvky, které korespondují s jejich zájmy. Dívky více vyhledávají videa s tanci, tvořením, uměním. Chlapci sledují videa sportovců, youtuberů a objevily se i kuchařské recepty.

Oblíbenou činností na sociálních sítích je také přidávání a prohlížení fotografií ostatních uživatelů. Dívky se také rády prezentují upravenými fotografiemi. Děti zmiňují sledování příspěvků celebrit, herců a sportovců.

V neposlední řadě slouží sociální sítě dětem jako významný komunikační prostředek. Používají Whatsapp, Messenger. Výhodou této formy předávání informací je finanční dostupnost. Nemusejí plýtvat svůj vlastní kredit na mobilním telefonu a mohou komunikovat, když jsou připojeni na wifi síť.

Žádné z dětí v odpovědích neuvědlo, že by prostřednictvím sociálních sítí hrálo online hry.

2. Hlavní výzkumná otázka: *Jakým způsobem děti nejčastěji komunikují?*

Na tuto výzkumnou otázku nejnázorněji odpovídá tabulka č. 5 s názvem Forma komunikace s přáteli.

Objevují se odlišné odpovědi. Děti, jež používají sociální sítě častěji komunikují jejich prostřednictvím. Děti, které nemají založený profil na sociální síti se jednoznačně shodují na tom, že se s přáteli raději setkávají osobně. Jako výhodu osobního setkání zmiňují společné hry, rychlost sdělení, lepší porozumění a neverbální komunikaci. Z řeči těla a výrazu tváře mohou lépe odhalit, v jaké je přítel náladě a co si s ním mohou dovolit řešit. I děti, které sociální sítě užívají zmiňují v první řadě povídání si z očí do očí. Důvody jsou obdobné jako u dětí, které prostřednictvím sociálních sítí nekomunikují vůbec.

Děti často zmiňují volání a SMS zprávy. Pokud se chtějí setkat s kamarády a neví, zda jsou právě doma nebo na výletě či za rodinou, raději předem zavolají, aby ušetřily čas a cestu, pokud by si předem tyto informace neobstaraly.

Prostřednictvím sociálních sítí děti mnohdy komunikují stejně tak, jako volají. Byly řečeny výhody jako rychlost spojení, možnost vidět se, i když se s přáteli nemohou sejít (videochatování). Také to, že si děti nemusí plýtvat kredit nabitý na mobilním telefonu, postačí, aby byly připojeny na wifi síť.

1. Dílčí výzkumná otázka: *Jaký je motiv k založení profilu na sociální síti?*

I tuto výzkumnou otázku lze vystihnout tabulkou č. 3 s názvem Motivace k založení účtu na sociální síti.

Děti zmiňují, jak vlastní zájem o založení účtu na sociální síti, tak podnět od přátel či rodinných příslušníků. Dle odpovědí dětí je zřejmé, že se se sociálními sítěmi setkaly zprvu obzvláště u přátel. Pokud měl někdo z kamarádů již založený účet na sociální síti, děti zajímalo, jak fungují a také si založily účet, popřípadě stáhly mobilní aplikaci. Z rodinných příslušníků jsou pak hlavně starší sourozenci těmi, kteří inspirovali děti k založení profilu na sociální síti. Jedno z dětí poznamenalo, že jeho rodič chtěl, aby mělo založený účet na sociální síti, a to především kvůli komunikaci s ním.

2. Dílčí výzkumná otázka: *Jakým způsobem tráví děti volný čas?*

Odpovědi na tuto výzkumnou otázku jsou přehledně uvedeny v tabulce č. 7 s názvem Volný čas žáků.

Děti zaměstnávají především zájmové útvary. Děti, které nepoužívají sociální sítě mají dokonce několik kroužků, jedna dívka každý všední den jeden. Jedná se o hru na hudební nástroj, akrobatický tanec na vzdušných šálách a jiné. Chlapec též hraje na hudební nástroj a dále chodí na florbal a volejbal. U ostatních dětí jde o nejrůznější aktivity. Zpěv, hudební nauka, fotbal, box a jiné.

Pokud děti nejsou na kroužku, často zmiňují pomáhání v domácnosti nebo scházení

se s přáteli. Bylo zmíněno rekreační sportování, jízda na kole atd. Těž podnikají výlety, především s rodinou.

Ostatní odpovědi byly rozmanité. Děti věnují svůj čas domácím mazlíčkům, aktivitám na zahradě. Hrají společenské hry, prohlíží si staré fotografie, čtou knihy, dívají se na filmy.

Z odpovědí dětí je znát, že si svůj volný čas umí užít a ačkoli zmiňují, že tráví mnohdy i několik hodin na mobilním telefonu, nezapomínají na obyčejné radosti života a oddávají se smysluplným činnostem.

15. Diskuze

Cílem diplomové práce bylo zmapovat, jakým způsobem ovlivňují sociální sítě život žáků 5. ročníku základní školy. K naplnění zvolených cílů byly stanoveny dvě hlavní a dvě dílčí výzkumné otázky.

Hlavní výzkumné otázky:

Co děti na sociálních sítích nejraději vyhledávají?

Jakým způsobem děti nejčastěji komunikují?

Dílčí výzkumné otázky:

Jaký je motiv k založení profilu na sociální síti?

Jakým způsobem děti tráví volný čas?

Zvolila jsem metodu polostrukturovaného rozhovoru. Měla jsem připraveny otázky, které se v průběhu hovoru měnily, doplňovaly.

Výzkum jsem realizovala s žáky 5. ročníku základní školy. Žáky jsem oslovila osobně na základní škole, kde pracuji. Komunikační partnery jsem vybírala pomocí prostého záměrného výběru, ve kterém účastníci musí splňovat určitá kritéria a souhlasit s výzkumem (Miovský, 2006). Výzkumu se zúčastnilo celkem 10 dětí, přičemž dvě z nich sociální sítě nepoužívají. Rozhovory probíhaly během dopoledního vyučování pouze za přítomnosti dotazovaného a řešitele. Prostřednictvím rozhovorů jsem se snažila najít odpovědi na výchozí výzkumné otázky. Odpovědi účastníků jsem analyzovala prostřednictvím kvalitativní strategie výzkumu. Použila jsem metodu vytváření trsů a jednotlivé trsy jsem dále rozebírala.

Výsledky tohoto výzkumu nemohou být zobecňovány, avšak mohou být přínosné pro čtenáře. Zejména rodinám s dětmi může být tato práce inspirací, jak regulovat pobyt dětí na internetu a trávit s nimi volný čas kvalitně. Pedagogičtí pracovníci mohou na základě výsledků výzkumné části pořádat besedy a projektové dny na podporu sociálních vztahů mezi dětmi.

15.1 Diskuze výsledků

Diskuze k trsu č. 1 – Čas strávený na sociálních sítích

Tento výzkum, jenž byl uskutečňovaný s deseti žáky jedné základní školy ukazuje, že žáci tráví na sociálních sítích více než jednu hodinu denně, někteří i více než dvě hodiny denně. To je srovnatelné s jinými výzkumy, které byly prováděny se staršími žáky základní školy.

Dle Galášové (2012) se žáci 5.-9. tříd v Olomouckém kraji připojují na sociální sítě zejména z domova, ale také ze škol a ze svých mobilních telefonů. Na sítích tráví více jak jednu hodinu denně. Nejvíce navštěvují sociální sítě dívky a chlapci ve věku 13-14 let. Žáci ve věku deseti let sociální sítě využívají nejméně. Žáci 4. třídy na základních školách v okolí Brna se připojují k internetu nejvíce z prostředí domova a na sociálních sítích pobývají méně než jednu hodinu denně. Pro tento výzkum byla zvolena kvantitativní strategie a bylo dotazováno 104 žáků. (Strohová, 2013) V Pardubickém kraji byl uskutečněn výzkum na několika základních školách, z něhož plyne, že děti 8. a 9. tříd tráví na sociálních sítích i několik hodin denně. Dívky zhruba dvě hodiny denně, chlapci až čtyři hodiny denně. (Rouhová, 2017) Havličková (2018) provedla výzkum se 171 respondenty. Více než polovina účastníků jsou žáci základní školy. Ve svém výzkumu uvádí, že největší počet dotazovaných tráví na sociálních sítích 2-4 hodiny denně. Další početná skupina uživatelů používá sociální sítě 1-2 hodiny denně. Tento výzkum je realizován napříč všemi věkovými kategoriemi, avšak z výzkumného šetření vyplývá, že účastníci, jež používají sociální sítě více než 4 hodiny denně jsou uživatelé do 15 let. Druhou skupinou, jež sociální sítě užívá jsou dotazovaní ve věku 16–30 let. Z výzkumu realizovaném na Masarykově univerzitě vyplývá, že 35% českých dětí a mladistvých ve všední den tráví na internetu více než čtyři hodiny denně. 70% z těchto dětí a mladistvých mají v žebříčku oblíbených internetových aktivit návštěvu sociálních sítí na 4. místě. (Hykyšová, 2019)

Můžeme sledovat, že pokud se jedná o plošné výzkumné šetření s aktuálnějším datem, respondenti tráví na internetu více času, než je tomu u výzkumů z minulých let. Je třeba zohlednit, že výzkumy realizované na základních školách v obcích mají odlišné výsledky než výzkumy vedené ve velkoměstě. Velkou roli také hraje počet

dotazovaných a fakt, že se jedná ve velké míře o děti a mladistvé. Odpovědi dotazovaných nemusí být vždy pravdivé.

Diskuze k trsu č. 2 – Motivace k založení účtu na sociální síti

Můj výzkum mapuje první impuls k založení profilu na sociálních sítích. Ten dali dětem zejména jejich přátelé., ale i je samotné zajímalo, jak sociální sítě fungují. Na sociálních sítích sledují nejčastěji videa s oblíbeným obsahem.

Na základní škole v Mladé Boleslavi získali žáci 8. a 9. tříd informace o existenci sociálních sítí zejména od rodiny, přátel a spolužáků ze školy. Tito žáci používají sociální sítě obzvláště ke komunikaci s přáteli. (Kosinová, 2015) Dle Hamara (2011) si žáci 8. a 9. tříd na základních školách v okrese Vsetín založily profil kvůli zvědavosti a hledání nových přátel, pokud však sociální sítě začali používat, mají je obzvláště pro dorozumívání se s ostatními. Toto dokazují i další výzkumy. Na základních školách v okolí Brna jsou žáci 4. třídy 1. stupně základní školy motivováni k užívání sociálních sítí také především kvůli propojení s přáteli a rodinou, ale také kvůli zábavě. (Strohová, 2013) V Pardubickém kraji používají sociální sítě žáci 8. a 9. tříd též kvůli komunikaci, ale také zmiňují seznamování se s novými lidmi a herní činnost. (Rouhová, 2017) Na základních školách na Přerovsku žáci ve věku 11-15 let využívají sociální sítě hlavně kvůli propojení s přáteli, dívky pak rády sledují profily ostatních uživatelů a chlapci si hledají nové přátele. (Lazarová, 2016)

Můj výzkum sleduje spíše impulzy k založení profilu na sociální síti, kdežto ostatní výzkumy sledují, k čemu jsou žákům sociální sítě užitečné, proč je používají.

Diskuze k trsu č. 3 – Zábava na sociálních sítích

Z tohoto výzkumu plyne, že žáci nejčastěji sledují na sociálních sítích videa s oblíbeným obsahem, dále si prohlížejí fotografie přátel, jiných uživatelů a známých osobností, několik dětí zmínilo i komunikaci s přáteli. Z předchozí diskuze vyplývá, že žáci jiných základních škol využívají sociální sítě hlavně k propojení s přáteli. Tyto výzkumy byly realizovány prostřednictvím kvantitativní strategie, dotazováno bylo mnoho žáků. V mé práci je dotazováno pouze 10 dětí ve

věku 10-11, proto mohou být výsledky zkresleny.

V Pardubickém kraji žáci 8. a 9. tříd základní školy na sociálních sítích vyhledávají nejraději fotografie ostatních uživatelů, dívky častěji než chlapci. Dále čtou články a příspěvky, opět častěji dívky než chlapci. Je zde zmíněno i čtení vtipů a sledování videí, této aktivitě vévodí chlapci. (Rouhová, 2017) Z ostatních výzkumů plyne, že žáci se nejčastěji na sociálních sítích věnují právě komunikaci s přáteli. Dle Klustové (2018) jsou vyjma komunikace další oblíbené činnosti žáků 2. stupně na základních školách v Domažlicích přidávání a sdílení příspěvků s ostatními uživateli a hraní online her. Žáci 8. a 9. tříd na základních školách v okrese Vsetín využívají sociální sítě kromě komunikace také ke sdílení příspěvků, hledání nových přátel a hraní online her. (Hamar, 2011) Žáci 1. stupně na základní škole v Hustopečích a Brně prostřednictvím sociálních sítí nejčastěji komunikují. Další oblíbenou aktivitou je hraní online her. Také přidávají a sdílejí své fotografie nebo jen sledují fotografie ostatních uživatelů. (Strohová, 2013)

Diskuze k trsu č. 4 – Forma komunikace s přáteli

Tento výzkum ukazuje, že žáci 5. třídy, kteří mají založený profil na sociálních sítích, nejčastěji komunikují právě prostřednictvím nich. Mluvení tváří v tvář s ostatními zmínilo pouze několik žáků, ovšem žáci, kteří účet na sociální síti nemají, upřednostňují hlavně osobní setkání a mluvení s přáteli. Žáci také volají nebo posílají SMS, aby se předem domluvili na možné schůzce. Můj výzkum může být zkreslený, jelikož se rozhovor s žáky „točil“ kolem sociálních sítí a žáci mohli mít dojem, že i v otázkách komunikace by měli sociální sítě zmínit. Z ostatních výzkumů plyne, že většina žáků dává přednost osobnímu setkání a komunikaci tváří v tvář.

Na pražské základní škole žáci 9. ročníků nejčastěji komunikují osobně. Avšak v závěsu za osobním setkáním je dorozumívání se s ostatními prostřednictvím sociálních sítí. Nejméně pak žáci využívají kontakt pomocí SMS či volání. (Šulc, 2016) Na základních školách na Přerovsku žáci 2. stupně považují osobní setkání jako ideální formu komunikace s přáteli. Více než polovina dotazovaných ovšem zastává názor, že sociální sítě zlepšují mezilidské vztahy, a to z důvodu, že mohou být v kontaktu se zahraničními přáteli, mají přístup k široké komunitě lidí a mohou

být ve spojení s ostatními i z pohodlí svého domova. (Lazarová, 2016)
V Olomouckém kraji byli osloveni žáci 2. stupně základních škol. Celé tři čtvrtiny dotazovaných žáků upřednostňují osobní setkání před online komunikací. Téměř jedna čtvrtina pak raději volí dorozumívání se prostřednictvím sociálních sítí. (Galášová, 2012)

Diskuze k trsu č. 5 – Rizika na sociálních sítích

Z mého výzkumu vyplývá, že jsou všichni dotazovaní žáci obeznámeni s možnými riziky na sociálních sítích. Jsou informováni obzvláště z domova, ze školy nebo od přátel. Zmiňují možná rizika, jako jsou různé formy násilí, vyhrožování, nahlášení/zrušení účtu a také šíření pomluv.

Na základních školách v okolí Brna je 90% žáků 4. třídy poučeno o bezpečnosti chování na sociálních sítích. Žáci jsou seznámeni s možnými riziky. Téměř polovina dotazovaných má informace ze školy, necelých 30% z rodiny a necelých 20% žáků ví o nebezpečích od spolužáků. Kolem 30% dotazovaných žáků má osobní negativní zkušenost spojenou se sociálními sítěmi. Jedná se zejména o nadávky, pomlouvání a kontaktování/obtěžování cizí osobou. (Strohová, 2013)

Galášová (2012) ve výzkumu realizovaném na základních školách v Olomouckém kraji potvrdila svou hypotézu, že jsou žáci málo informováni o rizicích, která mohou hrozit při užívání sociálních sítí. Téměř čtvrtina dotazovaných tvrdí, že nebyli nikým seznámeni s možnými riziky. Z výzkumu Rouhové (2017), který byl proveden na základních školách na Pardubicku, vyplývá, že si dívky častěji připouští možná rizika spojená s užíváním sociálních sítí. Zmiňují kyberšikanu (forma psychické šikany prostřednictvím digitálních technologií), zasílání informací s pedofilním obsahem či lákání na schůzku. Chlapci mluví též o kyberšikaně a také o zavirování počítače. Žáci jsou o rizicích nejčastěji informováni od rodičů, dále pak od odborníků či učitelů na základní škole. Někteří žáci mají osobní zkušenost s kyberšikanou. Většinou se ale s riziky nesetkali. Žáci 7. a 8. tříd na základní škole v Mladé Boleslavi vidí jako možné riziko na sociálních sítích kontaktování cizí osobu, zneužití zveřejněných fotografií a osobních dat. Poučení o bezpečnosti jsou především od rodičů. Někteří jsou informováni ze školy. (Kosinová, 2015)

Diskuze k trsu č. 6 – Volný čas žáků

Tento výzkum dokazuje, že ačkoli žáci tráví denně na sociálních sítích hodinu až dvě, někteří více, tak čas, který netráví pobytem na internetu, využívají různorodě a kvalitně. Několik žáků chodí na kroužky, přičemž ti, kteří sociální sítě neužívají, mají i několik kroužků týdně. Pokud žáci nejsou v zájmových útvarech, volný čas věnují svým přátelům, dále pomáhají v domácnosti a věnují se i činnostem, jako je hraní si s domácím mazlíčkem, četba knih, sportování a jiné. Z ostatních výzkumů plyne, že se žáci ve volném čase věnují přípravě do školy, sportu, nebo hraní počítačových her.

Děti 4. tříd základních škol v okolí Zlína tráví svůj volný čas zejména sportováním, pobíváním s rodiči, s kamarády a většina těchto žáků navštěvuje zájmové útvary. Třetina dotazovaných tráví volné chvíle u počítače, na kterém jsou každý den. (Červeňáková, 2016) Z výzkumu realizovaném na základních školách v okolí Olomouce plyne, že více než polovina žáků od 1. do 9. třídy chodí do zájmového útvaru. Žáci 1. stupně častěji, než žáci 2. stupně. Žáci zmiňují také navštěvování společenských akcí. Pokud nemají organizovaný volný čas, věnují se tvořivým činnostem, poslouchají hudbu nebo sportují. Velký počet žáků také tráví čas na sociálních sítích, a to každý den. (Manethová, 2017) Dotazovaní žáci 1. stupně, s průměrným věkem 10 let na základních školách v Jindřichově Hradci, kde byl proveden výzkum Matysové (2016), ve volném čase především sportují nebo chodí na kroužky. Nejčastěji mají žáci kroužky jednou týdně, někteří i třikrát. Pokud nejsou na kroužcích, setkávají se s kamarády, pomáhají s domácími pracemi a příprava do školy dětem zabere v průměru jednu hodinu denně. Většina žáků 2. stupně na základní škole v Blansku chodí do zájmového útvaru. Značná část žáků se věnuje přípravě do školy na druhý den. Další aktivitou je hraní počítačových her, přičemž žáci 6. třídy stráví na počítači denně až dvě hodiny. Autorka práce tak částečně potvrdila svou hypotézu, že žáci tráví mnoho volného času na počítači. Někteří ale používají počítač k práci do školy, tudíž tuto hypotézu nelze potvrdit jednoznačně. (Michalíková, 2015)

16. Závěr

Cílem práce bylo zmapovat zkušenosti dětí s internetovými sociálními sítěmi, prozkoumat, co dětem sociální sítě přináší, jak je ovlivňují, kolik času jim věnují.

K naplnění cíle byly zvoleny hlavní otázky: *Co děti na sociálních sítích nejraději vyhledávají? Jakým způsobem děti nejčastěji komunikují?* Dílčí otázky: *Jaký je motiv k založení profilu na sociální síti? Jakým způsobem tráví děti volný čas?*

První část diplomové práce byla zaměřena na teoretické vymezení oblastí, jež jsem ve vztahu k tématu diplomové práce považovala za důležité. Byla přiblížena teorie výchovy, správný psychický a emoční vývoj jedince. Pozornost byla věnována motivaci dětí k efektivnímu využití volného času. Definovala jsem, co znamená pojem sociální síť a popsala jsem nejoblíbenější sociální sítě mezi žáky 1. stupně základní školy.

V praktické části jsem zjišťovala odpovědi na výše položené výzkumné otázky. K výběru participantů byla použita metoda prostého záměrného výběru. Výzkumný vzorek tvořili žáci 5. ročníku základní školy, kteří používají internetové sociální sítě. Zvolila jsem kvalitativní výzkumnou strategii a metodu polostrukturovaných rozhovorů. Získaná data jsem pomocí otevřeného kódování seskupila do trsů. Z výzkumného šetření vyplynulo 6 trsů, které se ukázaly jako společné ve výpovědích participantů. Tyto trsy jsou: čas strávený na sociálních sítích; motivace k založení účtu na sociální síti; zábava na sociálních sítích; forma komunikace s přáteli; rizika na sociálních sítích; volný čas žáků.

Z výsledků tohoto výzkumu vyplývá, že dotazovaní žáci tráví na internetových sociálních sítích 1-2 hodiny denně, někteří i více. Většina z nich, má založená profil hned na několika sociálních sítích. Dle mého názoru není takové využití volného času vzhledem k věku dětí prospěšné. Ve věku deseti, jedenácti let, jsou děti ve vývoji tělesném, duševním i emočním. Zejména na rodičích, ale i dalších významných dospělých v životě dětí, je, aby dětem nabízeli rozmanité prostředky k využití volného času, tak, aby byl zabezpečen jejich správný vývoj. Z odpovědí rodičů vyplývá, že ve většině případech nemají úplný přehled o tom, kolik času jejich děti denně na sociálních sítích tráví.

Impuls k založení profilu na sociální síti získali žáci především od přátel nebo starších sourozenců. Z rozhovorů vyplývá, že děti sledují zejména videa a

fotografie ostatních uživatelů, a to většinu času. Oddávají se online zábavě bez přidané hodnoty. Jako rodič a učitel bych se snažila dětem nabízet pestrou škálu činností, které by děti kultivovaly a čas strávený na internetu bych omezila na přiměřenou dobu. Dotazovaní žáci upřednostňují osobní setkání a dorozumívání se s přáteli tváří v tvář, to potvrzují i odpovědi rodičů. Významnou roli hrají v komunikaci také sociální sítě. Příznivé je, že jsou žáci dostatečně informováni o možných nebezpečích na sociálních sítích, což tento výzkum prokázal. Poučení o bezpečnosti chování jsou především od rodičů, ale také ze školy a od přátel. Všechny dotazované děti zmínily nejrůznější rizikové situace, které by mohly nastat. Děti by měly mít povědomí o těchto rizicích, ovšem není nutné je příliš zatěžovat, důležité je jít dětem příkladem a vštěpovat jim vhodné chování na internetové sociální síti. Z tohoto výzkumu plyne, že navštěvování zájmových útvarů je i v dnešní, technologiemi nabitě, době stále oblíbené. Většina dotazovaných žáků chodí alespoň na jeden kroužek, někteří jich mají více. Věnují se zvláště sportu a hudbě. Je pozitivní, že děti mají příležitost se mnohostranně rozvíjet. Na kroužcích se děti seznámí s dalšími vrstevníky či vedoucími pracovníky, kteří mohou dítě dále formovat. Mají zde příležitost prokázat své dovednosti a schopnosti. Ovšem i přeorganizovaný čas dětí může být na obtíž, pokud se samy neumějí zabavit. Dotazované děti, které nenavštěvují žádný zájmový útvar, tráví svůj volný čas také smysluplně. S rodinou a přáteli. Podnikají výlety, chodí na procházky nebo sportují. Je žádoucí tyto činnosti podporovat a děti všestranně rozvíjet.

Prezentované výsledky v této práci nemohou být zobecněny, jelikož se jedná o jedinečné zkušenosti deseti žáků 5. ročníku jedné základní školy, kteří používají internetové sociální sítě. Přesto mohou být pro čtenáře inspirující.

Diplomová práce může být využita jako informační materiál pro rodiny s dětmi a pedagogické pracovníky. Též může být inspirací školám, které mohou pořádat besedy, projektové dny a jiné aktivity zaměřené na podporu sociálních vztahů mezi žáky.

17. Použitá literatura

1. ADAMS, G. R. *Objektive measure of Ego Identity Status: A Reference Manual*. Soukromá korespondence 1999. 1998.
2. BAČOVÁ, V. *Československá psychologie*. Č. 40, 4, s. 321-337. Společenská a kulturní podmienenosť osobnej identity. 1996
3. BOYDOVÁ, Danah. *Je to složitější. Sociální život teenagerů na sociálních sítích*. Praha: Akropolis, 2017. ISBN 978-80-7470-165-8.
4. ČERVEŇÁKOVÁ, Lucie. *Volnočasové aktivity žáků prvního a druhého stupně ZŠ*. Zlín, 2016, bakalářská. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
5. FAWCETT, L. M., GARTON, A. F. a DANDY, J. (2009). *Role of motivation, self-efficacy and parent support in adolescent*. Australian Journal of Psychology 61, (3), 175-182. doi:10.1080/00049530802326792.
6. GALÁŠOVÁ, Radomila. *Sociální sítě jako součást životního stylu dětí a mládeže*. Olomouc, 2012, diplomová. Univerzita Palackého v Olomouci.
7. HAMAR, Marcel. *Internetové sociální sítě v životě žáků 8. a 9. tříd základní školy*. Zlín, 2011, bakalářská. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
8. HAVLIČKOVÁ, Šárka. *Rizika sociálních sítí*. Praha, 2018, bakalářská. Vysoká škola regionálního rozvoje a bankovní institut AMBIC, a.s.
9. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: Trendy pedagogiky volného času*. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.
10. KILIÁN, R. (2011). *Sociální sítě v České republice*. Nepublikovaná bakalářská práce. Praha: Vysoká škola ekonomická
11. KLUSTOVÁ, Iveta. *Sociální sítě ve volném čase žáků druhého stupně ZŠ*. České Budějovice, 2018, bakalářská. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
12. KOSINOVÁ, Gabriela. *Sociální sítě a jejich dopady na žáky 2. stupně ZŠ*. Liberec, 2015, diplomová. Technická univerzita v Liberci.
13. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Já a ty: pohled do „tajů“ sociálně-psychologických studií dyadické interakce-co víme o setkání a o jednání člověka s člověkem: Já a ty: (o zdravých vztazích mezi lidmi) (Variant.)*. Praha: Avicenum, 1977. ISBN 08-042-86

14. LAZAROVÁ, Soňa. *Závislost na sociálních sítích a její prevence u žáků II. stupně základních škol na Přerovsku*. Zlín, 2016, bakalářská. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
15. MANCINI, J. A., HEUBNER, A. J. (2004). *Adolescent Risk Behavior Patterns: Effects of Structured Time-Use, Interpersonal Connections, Self-System Characteristics, and Socio-Demographic Influences*. *Child and Adolescent Social Work Journal* 21(6), 647-668. doi:10.1007/s10560-004-6409-4
16. MANETHOVÁ, Jiřina. *Trávení volného času u žáků základní školy v Rohli*. Olomouc, 2017, diplomová. Univerzita Palackého v Olomouci.
17. MANNIOVÁ, Jolana. *Kapitoly z pedagogiky I. 2*. Bratislava: Luskpress, 2004. ISBN 80-968956-2-1.
18. MATYSOVÁ, Romana. *Volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku na ZŠ v Jindřichově Hradci*. Praha, 2016, bakalářská. Univerzita Karlova v Praze.
19. MICHALÍKOVÁ, Karolína. *Volný čas a žák*. Brno, 2015, bakalářská. Masarykova univerzita.
20. MIOVSKÝ, M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: GradaPublishing, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
21. POSPÍŠILOVÁ, Marie. *Facebooková (ne)závislost*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN: 978-80-246-3306-0.
22. ROUHOVÁ, Dominika. *Internetové sociální sítě a žáci základní školy*. Brno, 2017, bakalářská. Masarykova univerzita
23. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. 3. Praha: Portál, 2016. ISBN 80-7367-124-7.
24. SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti: Vzdělávání a život v komputerizovaném světě*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-230-0.
25. STRAUSS, L., CORBIN, J., 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. 200 s. ISBN 80-85834-60-x.
26. STROHOVÁ, Renáta. *Vliv internetu a sociálních sítí na žáky prvního stupně základní školy*. Brno, 2013, bakalářská. Masarykova univerzita.
27. STROUHAL, Martin. *Teorie výchovy*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4212-0.

28. ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5010-1.
29. ŠULC, Martin. *Vliv sociálních sítí na život žáků IX. ročníku II. stupně ZŠ*. Praha, 2016, bakalářská. Univerzita Karlova v Praze.
30. ŠKRABÁNKOVÁ, Jana. *Vliv rodinného prostředí na utváření osobnosti*. Brno: Česká pedagogická společnost, 2004. 16 s. ISBN 1211-4669.
31. ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-360-1.
32. ŠVAŘÍČEK, Romana Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
33. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. 2. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
34. VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-387-1.

Internetové zdroje

35. BAŽENOV, V. Historie sociálních sítí. In: *Socialwebmark.blogspot.com* [online], 2011 [cit.2016-03-02]. Dostupné z <http://socialwebmark.blogspot.com/2011/09/historie-socialnichsiti>
36. HYKYŠOVÁ, A. *České děti se chodí na internet bavit*. [online], 2019 cit. [2020-04-28]. Dostupné z <https://www.statistikaamy.cz/2019/03/ceske-deti-se-chodi-na-internet-bavit/>
37. Národní centrum bezpečnějšího internetu. In: *Metodiky, učební materiály* [online]: 2012 [cit.2016-03-13]. Dostupné z www.ncbi.cz
38. Příspěvatelé Wikipedie, *Facebook* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2020, Datum poslední revize 11. 02. 2020, 17:33 UTC, [citováno 15. 03. 2020] <<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Facebook&oldid=18141728>>
39. Příspěvatelé Wikipedie, *Instagram* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2020, Datum poslední revize 24. 02. 2020, 08:20 UTC, [citováno 15. 03. 2020] <<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Instagram&oldid=18182046>>

40. Příspěvatelé Wikipedie, *Sociální síť* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2020, Datum poslední revize 7. 02. 2020, 21:56 UTC, [citováno 16. 03. 2020] <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Soci%C3%A1ln%C3%AD_s%C3%AD%C5%A5&oldid=18130097>
41. Příspěvatelé Wikipedie, *TikTok* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2020, Datum poslední revize 9. 03. 2020, 07:12 UTC, [citováno 15. 03. 2020] <<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=TikTok&oldid=18240806>>
42. Příspěvatelé Wikipedie, *Twitter* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2020, Datum poslední revize 11. 01. 2020, 15:46 UTC, [citováno 15. 03. 2020] <<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Twitter&oldid=18027704>>
43. Příspěvatelé Wikipedie, *YouTube* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2020, Datum poslední revize 9. 03. 2020, 13:09 UTC, [citováno 15. 03. 2020] <<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=YouTube&oldid=18241780>>
44. Sociální síť. [online]. [cit.2016-04-20]. Dostupné z http://cs.wikipedia.org/wiki/Sociální_síť
45. Výhody a nevýhody dnešních sociálních sítí. *LUI* [online]. 2018, 8(96), 1-2 [cit. 2020-03-16]. Dostupné z: <https://www.lui.cz/co-se-deje/item/12812-vyhody-a-nevyhody-dnesnich-socialnich-siti-v-cem-nam-facebook-instagram-ci-youtube-pomahaji-a-v-cem-naopak-skodi>
46. Zásady používání dat. In: *Facebook.com* [online]. 2011 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z <https://www.facebook.com/about/privacy/your-info>

18. Přílohy

1. Informovaný souhlas účastníka výzkumu
2. Prohlášení a souhlas účastníků s jejich zapojením do výzkumu
3. Výzkumné otázky pro žáky, kteří mají profil na sociální síti
4. Výzkumné otázky pro žáky, kteří nemají profil na sociální síti
5. Výzkumné otázky pro rodiče
6. Bibliografický záznam diplomové práce

Informovaný souhlas účastníka výzkumu

Vážený pane, vážená paní,

v souladu se zásadami etické realizace výzkumu Vás žádám o souhlas s Vaší účastí ve výzkumném projektu v rámci diplomové práce.

Název projektu: Sociální sítě v životě žáků 1. stupně základní školy

Řešitel projektu: Markéta Helebrantová

Název pracoviště: Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, Ph.D.

Cíl výzkumu: Cílem výzkumné části diplomové práce je nahlédnutí do problematiky sociálních sítí. Zda žáci používají sociální sítě, jakým způsobem je ovlivňují, co jim přináší. Popřípadě jak tráví svůj volný čas, pokud nejsou na internetu.

Popis výzkumu: Výzkum bude probíhat formou rozhovoru. Účastníky rozhovoru je pouze řešitel a dotazovaný. Rozhovor bude trvat zhruba 30 minut. Řešitel pokládá otázky, na něž dotazovaný odpovídá. Výsledky výzkumu budou použité do diplomové práce a budou zcela anonymní. Účastníci rozhovoru jsou zapojeni do výzkumu dobrovolně a mají možnost kdykoli bez udání důvodu výzkum opustit.

Datum a podpis řešitele projektu

Prohlášení a souhlas účastníků s jejich zapojením do výzkumu

Prohlašuji a svým níže uvedeným vlastnoručním podpisem potvrzuji, že dobrovolně souhlasím s účastí ve výše uvedeném projektu a že jsem měl/a možnost si řádně a v dostatečném čase zvážit všechny relevantní informace o výzkumu, zeptat se na vše podstatné týkající se účastí ve výzkumu a že jsem dostal/a jasné a srozumitelné odpovědi na své dotazy. Byl/a jsem poučen/a o právu odmítnout účast ve výzkumném projektu nebo svůj souhlas kdykoli odvolat bez represí resp. Mého dítěte.

Jméno a příjmení účastníka: _____

Datum narození: _____

Adresa trvalého bydliště účastníka:

Podpis účastníka:

(Uveďte v případě, že je účastník výzkumu mladší 18 let)

Jméno a příjmení zákonného zástupce: _____

Datum narození: _____

Adresa trvalého bydliště zákonného zástupce:

Vztah zákonného zástupce k účastníkovi:

Podpis zákonného zástupce:

Výzkumné otázky pro žáky, kteří mají profil na sociální síti

1. Co ti říká pojem sociální síť?
2. Máš založený profil na nějaké sociální síti?
3. Co tě vedlo k tomu, aby sis profil na sociální síti založil/a?
4. Kolik času týdně/denně trávíš na sociální síti?
5. Můžeš mi říct, jak vnímají sociální sítě tví rodiče?
6. Čemu se na sociálních sítích věnuješ, co vyhledáváš?
7. Co je pro tebe na sociálních sítích důležité?
8. Jakým způsobem nejraději komunikuješ s přáteli?
9. Z jakého důvodu používáš právě tento způsob komunikace?
10. Máš na svém profilu mezi přáteli i lidi, které neznáš?
11. Setkal ses někdy s někým, koho znáš pouze přes sociální síť?
12. Co si myslíš o bezpečnosti na sociálních sítích?
13. Stalo se ti někdy něco nepříjemného na sociální síti?
14. Co si myslíš o pravdivosti údajů na profilu uživatelů sociálních sítí?
15. Zveřejnil jsi někdy na sociální síti něco, co by mohlo ostatní urážet či zesměšňovat?
16. Stalo se tobě, že by někdo zveřejnil něco, co tě uráží?
17. Co ti pobyt na sociální síti přináší?
18. Dokázal/a bys zrušit profil na sociální síti?
19. Jakým způsobem trávíš volný čas, pokud nejsi na internetu?
20. Jak trávíte volný čas jako rodina?

Výzkumné otázky pro žáky, kteří nemají profil na sociální síti

1. Co ti říká pojem sociální síť?
2. Máš založený profil na nějaké sociální síti?
3. Máš do budoucna v plánu si profil na sociální síti založit?
4. Cítíš se znevýhodněný tím, že nemáš profil na sociální síti?
5. Má někdo z tvých přátel profil na sociální síti?
6. Co si o sociálních sítích myslíš?
7. Jakým způsobem nejraději komunikuješ s přáteli?
8. Z jakého důvodu používáš právě tento způsob komunikace?
9. Jak trávíš volný čas s přáteli?
10. Chodíš na nějaký kroužek?
11. Chtěl jsi chodit na kroužek ze své vlastní vůle, nebo tě přiměli rodiče?
12. Jak trávíš volný čas s přáteli?
13. Jak trávíte volný čas jako rodina?

Výzkumné otázky pro rodiče

1. Jaký názor máte na užívání sociálních sítí?
2. Má Vaše dítě založený profil na nějaké sociální síti?
3. Kolik času týdně/denně tráví Vaše dítě na sociálních sítích?
4. Víte, co na sociálních sítích Vaše dítě dělá/vyhledává?
5. Jaká pozitiva či negativa podle Váš sociální sítě Vašemu dítěti přináší?
6. Má Vaše dítě povědomí o možných nebezpečích, která mohou „číhat“ na sociálních sítích?
7. Jakým způsobem Vaše dítě nejraději komunikuje s přáteli?
8. Jakým způsobem tráví Vaše dítě volný čas?
9. Jak trávíte volný čas jako rodina?

Bibliografický záznam diplomové práce

HELEBRANTOVÁ, M. *Sociální sítě v životě žáků 1. stupně ZŠ: diplomová práce.*
České Budějovice: Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra
pedagogiky a psychologie, 2020. 70 l. Vedoucí diplomové práce PhDr. Marta
Franclová, Ph.D.